

Українські Вісті

Ціна 60 пф.

UKRAINSKI WISTI • UKRAINIAN NEWS

UKRAINISCHE NACHRICHTEN

ТИЖНЕВИК ПОЛІТИКИ, ЕКОНОМІКИ, КУЛЬТУРИ І ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

Рік XVII. ч. 20 /1446/

Herausgeber: Verlagsgesellschaft „Ukrainki Wisti“
Druck: Verlagsgesellschaft „Ukrainki Wisti“, Neu-Ulm/Do., Schließfach 32 — Tel. 77529

Verlagsort: Neu-Ulm/Donau

Неділя 14. травня 1961 р.

Вітаємо демократичний двотижневик „Українець в Австралії“ з 100-м числом. Всім співпрацівникам і дописувачам його бажаємо сил і витривалості та успішного розвитку часопису

Діло честі, діло слави...

Про проблему «краси людської душі» в СРСР ми вже писали. Але це тема майже неосяжна і невичерпна в советських умовах, на тлі понад сорокрічної практики реконструкції її, душі тієї, як неосяжним є море людських страждань мільйонів підсудимих рабів, з душею пораненою й зіщуленою, як яблуко на морозі. Що душа така велика (душа мільйонів трудівників), це так, бо навіть і понадсорокрічні страждання та большевицьке деформування її не загубили найліпших її людських рис. І не знищили перспективи її відродження, злету її, як феніксу, з попелу комуністичного зруйнованого та на вогні спаленого Вавилону. Це як говорити про душу мільйонів трударів, про душу народів уярмлених.

Інша справа щодо душі поневоловачів, тюремників, мучителів і убивць, з п'яницею Хрущовим включно, — тут уже діло непоправне. Тому й їхня інженерія, їхнє ворожіння над проблемою «краси душі» своєї і людської, це діло безнадійне. Ну як можна говорити про красу людської душі після всього зробленого для її скалічення! Після прямо таки неосяжної мерзости викручування її з людського кореня!

Під враженням тих таки, вже згадуваних нами в попередньому числі, першотравневих парад, гасел і «душеспасальних» деклямацій та димових заслон ми не можемо відпекатися від бажання подати ще репліку на цю тему. Спеціально першотравневу, спеціально навіяну цим святом «весни й праці», святом квітів і любові, святом скресання, знову й знову природи, надій, краси й ніжності в усьому, і в людині насамперед...

Політично, як знаємо з історії «першотравня» в СРСР, це свято запроваджено як **тріумф праці**, й навіть девіза завжди горіла над ним, виписувана на дождевізних транспарантах кумачевих, — «Царем всесвіту буде труд!» Для всіх трударів це мало бути головною підвалиною краси й величчя їхньої душі.

Справді, на такій міцній і величній підвалині могла б зформуватися гарна, горда, ідеалістична, величава людська душа. Чому б і ні! Спокон віків труд був гордістю людини, її красою, її великим призначенням, що рівняло її з богами, — праця творчості, творення нового на славу людини во віки й віки, творення світу над світом, удосконалення недосконалого, а насамперед — удосконалення самої людини, що протягом тисячоліть досягалося в творчій праці й привело людину до того ступня культури, краси й величчя, який маємо в XX-му сторіччі на цій планеті... Крім «однієї шостої» її частини.

Кажемо «крім», бо це ж там забили на сполох, залемментували дресувальники й «реформатори» про ряткування «краси людських душ», бо вона, значить, десь загубилася.

Що ж сталося з головною підвалиною людської краси й величчя душевної в цій країні?

З підвалини й середника ушлахетнення людських душ, з прояву справжнього великого творчого і часом героїчного подвигу для ближніх своїх і цілих людських поколінь, зроблено знаряддя **наруги над людиною**, знаряддя глуму над нею, знаряддя розламування її душі й викручування її з

божеських основ гуманізму, любові до людей, братолюбного трудового патосу... Бо праця радісна для щастя людей перетворено на працю ганебну ради наруги над людиною. І стимульовано цей ганебний процес опохаблення праці й творчого патосу ріжними «преміями», «орденами», «медалями», «почесними грамотами», «червоними дошками», званнями «героїв труда», і т. д., і т. п. Коли б це все убрати в образ, то найкращим втіленням всієї цієї понад сорокрічної комуністичної «трудової», гримкої епопеї буде такий образ:

людину, трудівника, що зрудився в поті чола, схиливши його ділу і сльозах, або зі щипливими зубами, нагороджується під грим бабабань літавр золотим «ОРДЕНОМ ТРУДА» й «ОРДЕНОМ ЛЕНИНА» за те... за те, що вона так добре, так гарно, так покійно кувє свої власні кайдани! Міцні. Стальні, Товсті. Нерозламімі. Задумані на тисячоліття. Кайдани для себе, для своїх дітей, для своїх братів, батьків і матерів.

Хто скаже що це не так?! Якщо цього мало, тоді наведемо не поетичний образ, а хоч би й отакій от прозаїчний факт на його місце, один із безліччя й безліччя фактів советської дійсності, понадсорокарічного «будівництва комунізму»:

в Харкові, в кінці 20-х років, в тодішній столиці України, будується якийсь величавий будинок... Місце обведене парканом, там екскаватори риють землю, гремять двигуни, зводяться залізни каркаси для бетонних залізних, — шум, грим, патос творчості... Будується щось величне, щось могутнє, в серці столиці республіки великого, багатомільйонного народу трудового... Стахановці й ударники дістають премії й трудові грамоти, деякі дістають орден «Труда» і всілякої пошани... Інженери, бригадири, проєктувальники, десятники, бетонники, муляри, малючі, слюсарі, електрики, столярі, кровельники і т. д., і т. д. — **весь багаточисний вахляр фахових барв сучасної, модерної, професійно-спеціалізованої гордої праці**... «Царем всесвіту буде труд»... Будинок будується на розі Чернишевської і Раднаркомівської... Що там вечорами й днями, й ночами безперервно над величезними вирвами прунту, по промощених кладках дощаних снуються також якісь похилі, мовчазні тіні черідками, з важкими тачками, — це теж видно крізь щілини. Праця. Мовчазна. Творча. Напружена й... таки героїчна, бож скільки стахановців і ударників з числа головного персоналу й спеціалізованих робочих груп, а також бригадирів і «прорабів» нагороджено грамотами й орденами!!

Працю закінчується по кількох місяцях несамовитого, героїчного творчого, трудового патосу. Так будують тільки храми, університети, академії, вікопомні людські пам'ятники, рятувальні мости через прірви... Ні, так не будують навіть університетів і рятувальних мостів через прірви!.. Це був понадгероїчний патос, і героїчні трударі (деякі) дістають цілком заслужені ордени й нагороди й у тихому зворушенні милуються ними... Ріштовання прибирається, — **перед очима людей, в самому серці столиці красується гордий будинок управління ОГПУ**... Але тільки через пару років у всіх нагороджених і

ненагороджених, гордих інженерів і прорабів, і в тих трударів, що не ходили з тачками по вузеньких дощаних кладках ночами, вечорами й ранками, а мали вищі кваліфікації й були «вольними», а також у всіх мешканців столиці холонуть серця й душі: **що ж це вони збудували!.. Всередині цього гордого будовища цебенить людською кров'ю й сльозами т. зв. «Внутрішня тюрма ОГПУ»... пізніше УГБ-НКВД!..** І першою її жертвою, що після отримання ордену й грошових премій зійшов кров'ю й сльозами в нутрі свого творива, був головний інженер і проєктор цієї величавої споруди, убитий точнісінько так, як колись убивали фараони єгипетські творці в і будівників фараонівських пірамід...

Ось це є не поетичний образ, а реальний, прозаїчний, але типовий факт з советської практики під девізою «царем всесвіту буде труд»... Це оте сталінське визначення труда, як «ДЕЛО ЧЕСТІ, ДЕЛО СЛАВИ, ДЕЛО ДОВЛЕСТИ І ГЕРОЙСТВА»...

В цьому факті й уміщується, як в образі, як в символі, як в прикладі, вся советська епопея трудового патосу... І біломорканали, і севлаги, і московські метрополітени, і байкало-амурські магістралі, і незчисленні тюрми та ізолятори, незлічимі та неперіліні Луб'янки, і... ім'я же «несть числа» тим усім комуністичним будовам, стимульованим орденами й медалями, політичними кров'ю й сльозами, під огненним гаслом, уособленням трудового патосу — «ЦАРЕМ ВСЕСВІТУ БУДЕ ТРУД».

Так виглядає та головна-найголовніша підвалина на якій мала б триматися й виростати «краса людської душі» в

советській дійсності.

Яка ж душа може зформуватися на цій «красивій» підвалині?

Яка підвалина, така й душа, така й її краса. Це діалектика.

А в тім... ми думаємо, що, може, якраз завдяки саме цій підвалині душа підсоветської людини справді має свою велику красу. Й свою грізну величчя. Тільки вожді червоної імперії її недобачають, а може й навпаки, — бачуть і тремтять... І хочуть щоб тая краса виглядала дещо інакше... Але ця величчя страшна.

Величчя краса тая в глибокій, і трагічній, і всенаростаючій тузі за втраченим щастям, — за щастям вільної, гордої, радісної праці, не кайдано-кувальної й не тюрмо-будувальної фальшивої казенної патетики — патетики погоничів і тюремників, — а праці на щастя й радість людям, якому мали б гордитися без орденів і медалей усі сучасники і всі нащадки во віки й віки: а не паляти від сорому за неї заламувати руки в одчаї рабів, що скували самі собі ганебні, орденами, як коростою ганьби, прикрашені кайдани.

На такій, і тільки на такій підвалині, може зформуватися справжня краса й величчя людської, вільної, гордої душі.

«Le Figarolitteraire» — дуже впливовий французький тижневик, в своєму числі з 13.5.1961 р. вмістив дуже добру статтю про французьке видання «Саду Гетсиманського», та в зв'язку з цим — про українську літературу на еміграції. Автор статті — відомий французький письменник Андре Біллі, член Академії Гонкурів. Докладніше про це читай в наступному числі «УВ».

Ломімо мур нашого гетто!

Страшною річчю є наша ізоляція в світі, мала або й ніяка обізнаність світу про нас і про боротьбу нашого народу за свободу, а звідси — ігноранція й невизнання нас і наших одвічних змагань. А звідси й ще одна страшна річ: об цей мур нашої ізоляції, об мур нашого гетто розбивається геть на друзки вся наша «велика» й «мала» політика. Нас не знають.

Тому якою ж радісною й якою великою річчю є навіть найменші проломи в цьому мурі ізоляції, вихід нас у світ і здобування прихильників, що вдається зробити упертою, відданою й жертвою працею наших окремих людей, наших діячів.

До таких радісних явищ, що проламують мур нашого гетто й роблять вимарш нашої ідеї й українському імені в широкій світ, є книга професора Григорія КОСТЮКА, «Stalinist Rule in the Ukraine», що вийшла не так давно англійською мовою аж в трьох чужинських видавництвах: у відомому американському видавництві ФРЕДЕРІКА А. ПРЕГЕРА (Нью-Йорк), у неменше відомому англійському видавництві в Лондоні — «АТЛАНТИК БУКС, СТВЕНС анд СОНС»; а також у виданні Інституту вивчення СРСР. Про цю книгу говорять чужинці.

Знаємо, що автор пише другу частину цієї великої праці. Це буде частина про **терористичну добу сталінізму в Україні (від 1939 по 1953 рік)** і мріє про те, щоб ці обидві частини вийшли й українською мовою. Тоді наше громадянство зможе безпосередньо й повністю озна-

йомитися з цією цікавою працею. А тим часом ми тут хочемо, порядком інформації наших читачів про книгу «Stalinist Rule in the Ukraine» запропонувати дві речі, які тут і передруковуємо:

Передмову автора до цієї своєї книги, яка, крім призначення супроводити книгу, може бути сама по собі цікавим для наших читачів документом.

І рекомендаційну нотатку американського редактора цієї книги, Біллі КЛАМПА, зроблену для американського й лондонського видавців цієї книги.

Ми радіємо за автора, проф. Г. Костюка, тішимось з його успіхів, а значить і з успіхів цілої нашої справи, й бажаємо шановному професорові сили й витривалості та успіхів на майбутнє!

В справу зруйнування муру нашої ізоляції у світі це великий вклад.

Ред. «УВ»

Передмова до книги
„Stalinist Rule in the Ukraine“
Григорія КОСТЮКА

Цю працю написано ще перед ХХ з'їздом комуністичної партії Советського Союзу, отже, й перед тасною антисталінською промовою Н. Хрущова, з 24-25. лютого 1956 року, що набула тепер розголосу в усьому світі.

Об'єктом дослідження взято одно десятиліття: 1929-1939 роки. Роки зміцнення диктатури і лютування терору Сталіна.

Матеріали ХХ з'їзду КПСС, а особ-
(Закінчення на 4-й сторінці)

Олет ПІДГАЙНИЙ

Револуція проти тиранії — наш моральний обов'язок

Подасмо переклад статті Олега Підгайного, надрукованої у «Дейлі Стар» — найбільшому щоденникові Канади. Стаття-відповідь Олега Підгайного на передову редактора «Дейлі Стар» з 29. 4. ц. р., в якій він заперечував усяку можливість інвазії супроти Кастро. Ред.

Дивно, але факт, що велич не помічають, коли з нею зустрічаються обличчям в обличчя. Промова Кеннеді перед редакторами — це ще новий подарунок світові від великої Республіки. Ця промова означає початок нової ери — ери, в якій ще може статися нове відродження свободи від Сходу до Заходу, від Півночі до Півдня.

Піднявшись понад теревені спекулянтів, саме ними, яким так багато залежить на безпеці тиранів, і так мало залежить на вбивстві поневолених та паленні книжок. Прокляваючи револуцію за визволення людини, президент Кеннеді дає нову відповідь на вічне запитання, саме те, що Ви, пане редакторе, наводите з Біблії у редакційній за 29. квітня, а саме «Що за користь людині захопити весь світ, а загубити свою душу?»

Отже! Що за користь нам, нам мати наш рівень добробуту, наші забави, наше мистецтво, навіть і нашу «внутрішню політику», а зрадити душу свою, свою свободу та наше право визволити людину, що є не тільки нашим правом, але і нашим моральним обов'язком.

Кастро — це не Куба, а Хрущов — не народи Советського Союзу. «Повстання проти тиранів — це послух Богові», сказав Джефферсон, і його слова правдиві і сьогодні.

Тирана чи тиранів панування над народом неморальне, і тому підтримка повстання проти Кастро й усіх інших тиранів не є «втручанням у внутрішні справи», не є неморальністю, а радше єдиний шлях для тих, що ще мають хоча трохи людської совісті.

Якщо хочемо, і повинні ми мати відчуття чести та порядності, тому мусимо ризикувати всім, що маємо, навіть нашим життям, у систематичним поборюванні й усуненні тиранів, щоб людина була вільно від найбільшких до найдалших кінців світу.

Саме про це і говорив президент Кеннеді. Ця промова — дорогий скарб у скарбниці великих документів Америки, документів, що спричинилися до Французької револуції, Весни Народів 1848 року, самовизначення доби 1-ї сві-

тової війни та визволення Азії й Африки.

Будьте ж хоча трохи теплими до того полум'яного, нового ствердження свободи людини, що її проклямовано в промові Кеннеді, бо історія прощає багато, але пихатість і незрячість непростими!

Конференція українських політичних середовищ і національних груп обласних центрів у Філадельфії

У Філадельфії 20. квітня 1961 р. відбулася конференція в складі делегатів від: Товариства прихильників УНР — П. Чупрун, П. Гальченко, В. Левичкий; УРДП — С. Лободенко; УНДС — сот. Лимаренко, Ф. Корсун, С. Богославець; ОДУМу — П. Гурський; ОУНД — Вол. Дорошенко, С. Чалишів; УСП — о. Даниленко-Данилевський; Об'єднання колишніх воєнків українців Америки — д-р Рибак.

Всі організації стоять на ідеологічній концепції Державного Центру УНР.

Спершу прочитано доповідь на тему «Українське організоване громадянство перед V-ю сесією УНР», яку виголосив о. К. Даниленко-Данилевський. В наслідок змистовної, конструктивно-творчої дискусії, що стояла на високому, зрілому політичному рівні, в додаток до меморандуму, що його своєчасно надіслала управа Товариства прихильників УНР у Філадельфії на адресу УНР в Мюнхен, та що був надрукований в «Українських вістях» за 12. лютого 1961 р. ч. 7(1433), конференція одностайно ухвалила таку резолюцію:

1. Доручити делегатам П'ятої сесії УНР домагатися припинення деструктивної опозиції і «критики» в середині УНР, що породжують виломи і «кризи».

2. Домагатися припинення зливи відземної, анонімної — «літератури, що стоїть на високому рівні», перлини якої подаємо: «Камо грядеш багряна шкірянка», С. Г. Крель, Лондон, 1955 р.; «П'ятий універсал», Максим Решетняк, «сатира», Лондон, травень 1958 р.; «Антикомуністичний селянський маніфест», Максим Решетняк, грудень 1959 р., Лондон; «Кадри УРДП на службі Москви», М. В. Кривенко, Лондон-Мюнхен, 1959; «Хто фактично керує УНРадою», до П'ятої сесії, пропаганда СЗСУ-СП в Англії, Лондон 1961 р., та інші. Таку «літературну» дискусію і «критику», що

РЕЗОЛЮЦІЯ IV З'їзду Т-ВА СПРІЯННЯ УНРАді у ВЕЛИКОБРИТАНІ, ЯКИЙ ВІДБУВСЯ 15.-16. КВІТНЯ В ОЛДГІМІ

Вислухавши звітну доповідь голови Головної ради Т-ва сприяння УНРАді В. Бабицького, скарбника О. Бондарівського й секретаря К. Дударіва, IV делегатський з'їзд Т-ва констатує:

Основну працю Т-ва переводила Президія Головної ради Т-ва, яка складалася з трьох осіб: голови, секретаря та скарбника Т-ва.

Президія Головної ради Т-ва протя-

гом звітному року відбула 8 засідань, на яких планувала свою працю на базі постанови III делегатського з'їзду Т-ва сприяння УНРАді, що відбувся 19.-20. березня 1960 р. в Лондоні, після чого праця провадилася тим членом Президії, якому доручалося виконання її.

Виконуючи 8 пункт II з'їзду, в якому сказано про поширення межі Т-ва на терені Англії та збільшення членства в існуючих філіях Т-ва, за звітний час було організовано нову філію Т-ва в Кіддермінстері та збільшено членство Т-ва у наступних філіях: Болтон 6 членів, Манчестер 4 члени, Лі 4 члени і в інших філіях, а разом за звітний час прибуло 36 нових членів.

Президія Головної ради Т-ва особливо дбала за збільшення фінансових надходжень до фонду ВО УНРАді, завдяки чому багато членів Т-ва перевиконали постанову II з'їзду Т-ва у справі сплати національного податку ім. 22. січня у розмірі 3 фунти річно та сплати постійного податку 2 шил. місячно, сплачуючи 4-5 фунтів, а М. Кочкало з Лондону сплатив 8 фунтів.

Обговоривши й підсумувавши всю роботу Головної ради за звітний минулий рік, IV делегатський з'їзд постановляє:

прецо Головної ради Т-ва рахувати за задовільну й уділити абсолюторію.

На майбутнє для новообраної Головної ради Т-ва сприяння УНРАді IV делегатський з'їзд схвалює наступне:

1. Надіслати братерський привіт українському народові в Україні і за межами її з заявою вірності української еміграції у Великобританії ідеї незалежної і соборної Української Народної Республіки, за яку боролись і продовжують боротьбу кращі сини українського народу.

2. IV делегатський з'їзд Т-ва вітає пана Президента УНР в екзилі д-ра С. Витвицького, Віцепрезидента ген. О. Удовиченка, Голову УНРАді І. Багряного, Голову ВО УНРАді М. Лівичького і в їх особах усіх членів Виконавчого Органу та запевняє повну підпорядкованість і всебічну допомогу Державному Центрові УНР на чужині для досягнення нашої спільної мети — відновлення незалежної УНР, демократичної й вільної держави українського народу.

3. IV з'їзд вітає зверхників українських Церков на чужині.

4. Дбати за організацію й поширення політичної освіти серед членства Т-ва сприяння УНРАді у демократичному дусі для зміцнення традицій незалежності (Закінчення на 3-й сторінці)

М. ДАЛЬНИЙ

3 перспективи десяти років

(СКОНДЕНСОВАНО З ДОПОВІДІ НА X-МУ ЮВІЛЕЙНОМУ З'їзді ОДУМ у США)

З різних причин названа вище доповідь одного з найбільш визначних організаторів української демократичної молоді у західному світі М. Дального друкується в нашій газеті з великим запізненням. Ця доповідь сьогодні не менш актуальна, ніж майже рік тому, коли її було виголошено.

Доповідь М. Дального порушила питання, які виходять далеко за рамки проблем української молоді. Вона у великій мірі стосується і батьків. З нею мусять познайомитися широкі українські кола.

Ця доповідь уже друкувалася в органі ЦК ОДУМу журналі-місячнику «Молода Україна» ч. 74 за 1960 рік. Ред. «УВ»

Десять років у житті виховно-політичної організації — це дуже багато, або й зовсім мало. Якщо організація має велику мету й знає до неї шляхи й розпоряджає здібними провідниками — вона може за десятирічний період змінити історичний курс не одної нації. Коли ж організації бракує мети, коли провідники самі не знають куди й навіщо ведуть, коли ентузіазм і творчі шукання замінюють жалюми на несприятливі обставини, на перешкоди з боку противників, на брак вартісних кадрів чи на відсутність фінансових засобів, — тоді організація й за тридцять років не осягне багато, не залишить глибокого сліду навіть в серцях своїх членів.

Відзначаючи перше десятиріччя одумівської організації, я бажав би говорити передусім про осяги ОДУМу в ділянках виховній, студентській, культурній і політичній. Цього я, однак, не роблю, бо в моєму розумінні всі ті осяги були неспівмірно малі у порівнянні з тим, чого від ОДУМу чекала і чекає українська нація. А були вони неспівмірно малі тому, що провідні одумівці не спромоглися навіть у мінімальній мірі використати те вільне підсоння й ту свободу дій, що їх подарував їм Захід.

Правда, чимало одумівців скінчили тут студії, вигідно влаштувалися і... сидять нижче трави, тихше води... Вийшовши з країни, де «на всіх язиках все мовчить», чи радше облудно вихваляють брудні діла чужих вождів — вони все ще бояться самотійно й критично мислити, бояться вголос висловлювати свої думки, а вже найбільше бояться послідовно їх здійснювати. З усіх перешкод на шляху розвитку ОДУМу це єдина справжня перешкода, про яку варт говорити і яку найвища пора усунути.

З уваги на цю перешкоду, ОДУМу за десять років не згуртував і соті частини тих, кого мав згуртувати; не став першою справді всеукраїнською організацією; не змінив стилю й не підніс рівня діяльності нашої еміграції; врешті, навіть не пробував проникнути, бодай ідейно, крізь залізну заслонку, щоб витиснути печатку вільного духа на

тенденціях дальшого розвитку України та других народів ССРСР.

Мені часто закидають, що я не рахуюся з дійсністю, що ставлю перед ОДУМ-ом нереальні завдання, що вимагаю від молоді більше, ніж вона може і повинна дати. — Чого ж ти хочеш від неї? — запитують: — Якщо одумівці все ще трохи говорять українською мовою, якщо не займаються грабляництвом і розпустою, якщо вряди-годи навіть відвідують віча й академії, значить організація працює добре. Були й раніше мудрагелі, які виступали проти нашої дійсності, які закидали українству відсталість і провінційність, нетолерантність і закостенілість концепції, які кричали про потребу орієнтації на Захід, на т. зв. «психологічну Європу», а що з того вийшло? Якщо не загинули передчасно, якщо не збожеволіли, то й так їх дійсність наша всмоктала. Стали точно такими, як ті, кого намагались повчати...

Тяжко погодитися з такими думками. Бо якщо б людство аж так пасивно підкорялося дійсності, то й досі не вийшло б з кам'яних печер своїх прапредків. І якщо б молодь зрештештвала з природних стремлень жити своєю життям, робити свої помилки, вдосконалюючи по своєму світ — вона втрапила б право зватися молоддю. І якщо попередникам ОДУМу не пощастило перетворити всіх самовдоволенних малоросійських хуторян у модерну динамічну українську націю, то це не значить, що й провідні одумівці повинні ж хуторянами американськими чи канадійськими.

Це правда, що українська дійсність страшна і незавидна. Вона знищила не одну особистість, придушила не один

талант. Проте, одумівці мають щастя належати до першого українського покоління, яке з обіймів тієї дійсності бодай частково вирвалося, і тому нарікати на неї не мусить. Для них широко відкриті двері західних університетів, бібліотек та лабораторій. Їм відкрито можливості відповідальної праці на найвищих щаблях наукового, культурного, політичного й економічного життя західних демократій. У відрізненні від старших поколінь еміграції, — які за малими винятками і на Заході живуть в полоні східноєвропейських анахронізмів, бо не можуть уже позбутись старих звичок і старих забобів, — одумівська молодь дістала можливість не лише деклямувати про демократію, але може й набирати практичного досвіду при кермі життєвих процесів найперевішших та найпотужніших демократичних країн. Не все тут у порядку, не все вимагає безкритичного схвалення. Отже, ще один козир у руки нашої молоді.

Народжена в умовах комунізму й вихована фактично під крилами західної демократії, — ця молодь має ключі до розуміння як Сходу, так і Заходу. А це на сучасному найкритичнішому закруті історії, в обличчі затаяного конфлікту між комуністичним Сходом і вільним Заходом, дає їй виняткові шанси й накладає на неї виняткові обов'язки. Від молоді, і тільки від неї, залежить, чи вона ті ключі візьме, чи ті шанси використає, чи свої обов'язки виконає.

Свідомість цих фактів завжди наказувала мені бути до ОДУМу суворим і міряти його осяги та невдачі цілком окремою міркою. Може я помилуюся, але мені все ще здається, що якби ОДУМ цю мірку від початку прийняв, — він, мабуть, не заквасився б у бру-

Національна гордість є ознакою українця на батьківщині

(З ВРАЖІНЬ МОЛОДОГО АНГЛІЙСЬКОГО МАТЕМАТИКА)

Двадцять восьмирічний Пітер Вест з Ліверпулю, що недавно захистив дисертацію з математики в Кембріджському університеті і зараз працює як науковець у галузі цивільного будівництва при Лідському університеті, з групою інших студентів повернувся з тритижневої подорожі по СРСР. Вони відвідали Москву, Ленінград і Київ.

Пітер Вест був один із тих туристів, що по приїзді до Москви не купив російської шапки, як то, налякані російським холодом, роблять більшість туристів. «Я волів ліпше, — каже містер Вест, — випити пляшку шампанського і побачити оперу «Князь Ігор», і багато з цього користався.» Добре одягнена, але без шапки, лодина звернула на себе увагу місцевого населення. Саме ця обставина дала йому змогу розмовляти з різними людьми, починаючи з дітей, що ходять по Красній площі і просять у чужинців жувальної гуми (вплив Америки); з спекулянтами, які платять високі ціни за все, що чужинець на собі має; з стилягами, одяг яких є мішаниною всіх мод (убрання італійське, сорочки англійські, а краватки американські); як рівно ж з різного роду любителами новинки і хвалькуватцями советських досягнень, студентами та професорами.

Треба сказати, що не зважаючи на обмеженість руху, математик побачив більше, ніж звичайно бачать політики.

Щодо загальної оцінки, то, на його думку, Росія (СРСР) — одноманітна і сіра, але її гордість і досягнення заслуговують на увагу. Люди чимні, але дещо сірі; так само одноманітне їхнє мистецтво. Велика тяга людей до знання і бажання вільно по світі подорожувати. Їхнє уявлення про Англію фальшиве так само, як англійців про Росію.

Щодо системи освіти, то на всьому лежить печатка марксистської доктрини, як на Заході християнство. Щоб зрозуміти їхній спосіб мислення і поведінки, — на думку Веста, — англійські студенти повинні більш детально вивчати марксистське вчення. Приміщення й обладнання шкіл і вищих навчальних закладів одноманітні і непривабливі, як і все життя в Росії. Малі клясні кімнати в школах, що збудовані лише всього п'ять років тому, але діти й студенти не тупі, особливо шкільна молодь, — добре збудована, чиста, з блиском в очах, революційний колір піонерських галстуків почав, за словами автора, ливняти. Діти не такі терпеливі й

уважні, як їхні батьки, хоча так само вперті. Це, правдоподібно, буде генерація, що виставить свої вимоги державі, а тоді що? Вже зараз люди хочуть поліпшення життєвого рівня і якщо комунізм їм цього не дасть, вони пробуватимуть щось інше.

Далі автор пише, що він ніяк не може позбавитися думки, що засяг діяльності цієї молоді, по вечорам, не обмежується лише сідінням біля телевізора, вечірніми закутками чи сновиганням навколо міста, хоча більшість людей переконана, що це так.

Київ з вузькими вулицями нагадує собою середнє європейське місто, що має славу, XI ст., монастир на березі широкого ріки Дніпро. Маючи чисто англійський імперіальний спосіб думання, містер Вест пише, що це також Росія. В Київському університеті під склом лежить розкрита книга з малюнками: слуга відрубав голову своєму панові, служниця коле вилок своєю пані, а собака нацьковує на дітей. З іронією п. Вест зауважив: «Типовий британський вік-енд і росіяни, — каже, — повірили мені.»

З українською дівчиною Пітер Вест ходив до кіна, де йшов американський фільм, що є великою сенсацією в Києві. Советські фільми переважно товчуть ще й досі теми з війни і молоді не люблять їх. Архітектура нових будинків убога. Монументальні московські будівлі будуються за стилем «Ведінг кейк» (весільний англійський торт). На будівельній виставці в Москві показаний майбутній дім робітника, що коштуватиме 1000-1500 фунтів і тут же в куті показаний похмурий «типовий» дім американського робітника, для порівняння. В Третьяковській галереї багато карикатур на Гітлера, Аденауера, капіталізм, колоніалізм. З самих себе росіяни ніколи не сміються, — зауважує автор. Ось яку національну характеристику дає окремим народам СРСР Пітер Вест.

Росіянини — низький, широкоплечий, упертий. Білорус — аристократичний, добре збудований. Грузин — жвавий, інтелігентний, багатий. Українець — гордий з націоналістичними рисами.

Подав за «Йоркшир Івнінг Пост» С.Т.

Не забувайте про передплату на „УВ“

дах нашого еміграційного гетто, він не дозволив би тисячам нашої менш свідомої молоді загубитися в ситому англо-саксонському морі, він зумів би переконати цю молоді, що українське походження й досконале знання мов та проблематики Сходу — це сьогодні не зайвий баласт, а дуже потрібна, корисна й навіть поглатна річ; він навчив би будити увагу своїх американських ровесників на небезпеку, яка загрожувала нашій новій вітчизні, він, врешті, може відкрив би реальні шляхи допомоги народам СРСР у їх тяжкій боротьбі за справжнє визволення, а не за зміну пана. Він, може, відкрив би ці шляхи без марної надії на атомову війну, яка не потрібна нікому, і без пустопорожніх злочинних закликів до революції, яка тим часом не має шансів на успіх...

Якщо б провідні одумівці відважились дивитися на дійсність справи розкритими очима, а не крізь окуляри газетної пропаганди, в яку не вірять, — вони побачили б, що одумівська дійсність не така страшна й безвиглядна. Якщо б за десять років вони спромоглися продумати детально концепції впорядкування бодай деяких ділянок українського життя, ОДУМ став би вже реальною силою, без огляду на природний процес асиміляції. Він закріпився б не лише в кожному більшому місті США і Канаді, але також у Великобританії, Австралії, Аргентині, Бельгії, Німеччині та в кожній країні, де живе бодай сотня вільних українців.

Він міг би мати не 15, а 150 сильних філій та принаймні 15 тисяч свідомих, дисциплінованих, вартисних членів. У своїй виховній праці він міг би користуватися постійною допомогою Товариства Одумівських Приятелів, яке фактично керувало б Юним ОДУМ-ом, і в

склад якого, крім одумівців-сеньйорів, напевно входили б батьки, педагоги й промдаскські дітячі. Такі міста, як Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго, Детройт, Торонто, Вініпег — могли б мати й по дві філії ОДУМу. При філіях діяло б принаймні сто справжніх спортивних клубів та стільки ж літературних, драматичних, музичних і інших секцій.

Про рівень одумівської самодіяльності найкраще могли б свідчити здобуті чемпіонати та контракти з місцевими телевізійними станціями. Ясно, що той високий рівень можна було б досягнути тільки завдяки фаховим інструкторам та організаторам, які за свою працю вимагали б належну винагороду. Та й кривитися на брак фінансів не було б чого. Одні членські внески такої організації могли б принести кількадесят тисяч доларів річно. Дбайливо підготовлені імпреси, застави, зустрічі, коляда — принесли б одумівській касі напевне ще стільки.

Чи ж треба казати, що при такому бюджеті можна не тільки вести виховну роботу, але й реалізувати ряд інших важливих акцій?

Дорогі делегати! Наведені цифри не фантастичні. Фактично, вони не перевищують цифрових даних деяких інших українських молодечих організацій. А ми ж збиралися творити крапу, сильнішу й поступовішу організацію?! Основоположники ОДУМу-у мріяли й говорили про те, щоб повністю використати досвід інших, а одночасно не повторяти їхніх помилок. Чи ж здійснились ті мрії? Вони закидали, наприклад, одній нашій молодечій організації католицизм та галицький провінціалізм. Припустімо, що вони мали слушність. Та чи не попав ОДУМ в другу екстрему? А тимчасом, географічно й

Що пише українська еміграційна преса

«ХЛІБОРОБ» (Курітіба)

В зв'язку з виходом у Парижі в французькому видавництві роману І. Вагряного «Le Jardin de Gethsemani» («Сад Гетсиманський»), нижче передруковуємо з газети «Хлібороб», що виходить у Бразилії, надзвичайно цікавий нарис Л. Літ під наголовком «Про багато, але потроху», де розповідається про те, яку функцію виконує «Сад Гетсиманський» серед різних читачів. Передрук зроблено з чч: 6(1413)-7(1414).

Ред. «УВ»

»Перед тим, як перейти до безпосереднього викладу цього розділу з поточної серії наших статей під загальним наголовком «Про багато, але потроху», дозволю собі звернутися з одним, напевно широким, проханням. Моє прохання спрямовується до всіх наших людей, які не читають і не хочуть читати українських книжок. Звертаюся до них з дружнім і товаришським закликом: — не відмовте, будь ласка, прочитати все те, що тут написано, сподіваюсь — не пошкодуєте.

До тих, хто читає українські книжки, я з подібним проханням не вдаюся, бо знаю, що вони й без мого заклику не проминуть цієї статті. Проте й до них хочу сказати пару слів: — ви маєте досить знайомих, які ніколи до рук не беруть української книжки. Постарайтеся звернути їхню увагу на наш сьогоднішній матеріал. Хай прочитають його. Заздалегідь запевніть тих своїх

знайомих, що тут пишеться не про них, а для них, отже, жодного прикрого слова не буде кинуте на їхню адресу.

І так, починаємо свій виклад.

Коли когось з наших людей питаєш, чому вони не читають українських книжок, майже завжди чуєш зневажливу відповідь: — дайте спокій з нашою літературою, вона ніколи нічого не промовляє до серця, на нікого ніскільки не впливає...

Чи так воно є?

На відносну тему розповім вам зараз дещо з нашої, таки бразилійської дійсності.

Переборюючи звичайні еміграційні труднощі, мені довелося попрацювати в багатьох фабриках Сан-Паулу, перебираючи різні фахи, що про них до того не мав навіть зеленого поняття. В такій спосіб дістав я роботу на великій американській м'ясарні, у відділі шкіри. Всі мої тодішні знання про виробництво шкіри починалися й кінчалися віршем Павла Тичини «Микита Кожум'яка», з якого в пам'яті залишилися тільки два рядки:

«Кожу Микита м'яв,

Микита кожум'яка був...»

З таким фаховим набутком, я сподівався перетривати в м'ясарні найбільше один робочий день, але перетривав там кілька років і саме вона мене, так би мовити поставила на ноги в Новому Світі. Та про себе я згадую лише між іншим, за засадою «з пісні слова не ви-

(Продовження на 6-й сторінці)

Резолюція

(Закінчення з 2-ї сторінки)

лежної і соборної Української Народної Республіки.

5. Для поширення кола прихильників української визвольної справи ІV делегатський з'їзд закликає членство Т-ва та прихильників Державного Центру УНР масово вступати в членство Англо-Українського Т-ва, через яке є можливість переведення широкого популяризації наших визвольних ідей та захисту українців на цьому терені.

6. Оскільки в останній час червоно-більшевицька Москва нагло повела рішучий наступ на українську еміграцію у вільному світі, щоб зруйнувати наше організоване життя, як протидію цьому, ми мусимо повсякденно дбати за організаційне зміцнення філій Т-ва та підвищення українського патріотизму серед членства Т-ва, одночасно виявляти й приєднувати до Т-ва українців, які перебувають поза організованим життям на цьому терені.

7. ІV з'їзд Т-ва перестерігає українську еміграційну спільноту перед підступною пропагандою большевицьких агентів, що закликають наших людей повертатися до рідного краю в неволю, де поворотці стають жертвами комуністичного терору.

8. Завжди й всебічно підтримувати авторитет наших державних діячів, обороняючи їх від ворожої компромітації, що має, на жаль, місце останнім часом на нашому терені.

9. Довести до свідомості всіх членів Т-ва сприяння й прихильників ДЦ УНР про обов'язкове виконання фінансового плану в справі збірки національних податків у розмірі 4000 фунтів на 1961 рік, надісланого Фінансовим Ресортом ВО для нашого терену.

За президію з'їзду:

П. ДУБОК (голова)

Ф. КОВАЛЕНКО (секретар)

історично, ми належимо до Європи. Хочемо належати до неї також культурно й політично. Релігійні війни в Європі закінчилися в XVII ст., а провінційні різниці остаточно стерлися пів століття тому. Сучасні конфлікти не провінційні і не релігійні. Справжні сучасні конфлікти — це політичні конфлікти глобальних масштабів. І одумівці це знають. Чому ж потурають тим одиницям, які роздувають на еміграції віджилі міжпровінційні й міжрелігійні антагонізми? Чому не створюють таких умов, щоб в ОДУМ-і однаково добре почувалась молодь як православна, так і католицька та протестантська?

Основоположники ОДУМу закидали іншій нашій молодечій організації антидемократичність, партійність і примітивізм у формах та в методиці виховання. Сьогодні, у десятиріччя ОДУМу, я бажав би ствердити, що це були чесні закиди, що одумівці про них не забували і в своїй власній організації. Я бажав би ствердити, що ОДУМ став демократичний не лише на папері, а зумів прищепити елементи демократичної відповідальності й поведінки як своїм членам, так і значній частині української спільноти. Я бажав би ствердити, що користуючись з моральної підтримки наших демократичних партій, а в першу чергу з підтримки УРДП, він залишився вірний своїм принципам і не став прибудівкою жодної з них. Я бажав би ствердити, що одумівські форми діяльності не є блідю копією СМУ, що виховна програма та методика ОДУМу є винятковим продуктом думок та дискусій самих одумівців, що давно минули часи, коли референти й виховники на всіх засіданнях ставили скараментальне питання — «що ж нам, властиво, робити?» й, не знаходячи ясної від-

повіді, обмежували річну діяльність більшості філій до двох-трьох шаблонних «академія», нецікавих забав чи безцільних прогулянок...

На жаль, на превеликий жаль, не все це я з чистим серцем можу ствердити. Скараментальне питання: «що ж нам, властиво, робити?» виникало майже на всіх з'їздах ОДУМу і — побоююся — виникне знову сьогодні, на Десятому з'їзді, ювілейному.

Я завжди був противником того, щоб відповідь на те питання шукати в згущеній і неспокойній атмосфері з'їзду. Зрештою, ні за годину, ні за день справжньої відповіді на це питання не знайти. Її треба шукати круглий рік, і то не тільки на зборах, але ще більше під час забав, на прогулянках, у приватних розмовах, на сторінках книжок та журналів. А на з'їздах слід приходити з конкретними, продуманими й продискутованими пропозиціями. Так водиться в усіх серйозних організаціях, так мусимо бути врешті теж і в ОДУМІ.

Щоб мені не закинули, що наговорив я великих слів велику силу та й більше нічого, — я спробую дати вам мою відповідь на питання «що ж нам, властиво, робити?» ще ясніше й одвертіше, ніж будь-коли раніш.

1. Якщо бажаєте, щоб ОДУМ зростав, а не тупцював на місці, мусите врешті вирішити, якої організації молоді хочете: всеукраїнської, демократичної і політичної, чи просто — православної? Це питання ставив один з основоположників ОДУМу на перших зборах у Нью-Йорку, але чесною відповіді він не дістав і досі. Якщо ОДУМ має бути організацією православної молоді, — тоді варто змінити назву й статут, хоч на такі «дрібниці» в нас давно перестали зважати. В статуті може стояти одне, а

Ломімо мур нашого гетто!

(Закінчення з 1-ї сторінки)

ливо тасмна промова Н. Хрущова, й дали гостріші зудари і струси в середині Советського Союзу свідчать, що злочини Сталіна і сталіністів лягли невігодною раною на всю систему антинародної бюрократичної диктатури і розпинають її з середини.

Сміємо думати, що ці вперше зібрані й систематизовані в нашій праці факти, документи й матеріали про політику Сталіна й сталіністів в Україні доповнюють і поглиблюють реєстр сталінських злочинів і допомагають всебічніше осмислити їхні причини і наслідки.

Пишучи цю працю, ми не сподівалися, що найближчий з'їзд КПСС та її перший секретар будуть змушені зробити такі ухвали і таку переоцінку доби терору, та опублікувати (деякі) такі документи, які, об'єктивно, цілком підтверджують історичну реальність того політичного курсу і тих фактів та подій, що про них йде мова в наших нарисах.

Як побачить уважний читач, є істотна різниця між нашим і післяз'їздовським «хрущовським» трактуванням доби сталінського терору, зокрема в Україні. Матеріали XX з'їзду КПСС, особливо т. зв. тасмна промова Н. Хрущова, піднесли боязку й нерішуче лише красочні заслони над тим, незбагненним для нормального людського розуму, кошмарним дійством, що його історик вже тепер звикають називати **добою сталінізму**. Ми ж у наших нарисах відкриваємо цю заслону до тих меж, до яких дозволять приступити нам об'єктивні документи, особисте знання подій і особиста трагічна практика в ролі живого об'єкта цієї страшної доби.

Н. Хрущов усі злочини доби сталінізму, усіма засобами своєї діалектики, приписує, та ще й частково і умовно, лише «культу особи» і «злому характерові» Сталіна. Ми ж у своїх нарисах, віддаючи належне Сталінову, не забуваємо, насамперед системи, що в цілості своїй зумовила такі «характери» і такі події, та не упускаємо з уваги всіх основних співучасників і помічників Сталіна, а серед них у першу чергу самого Н. Хрущова. Йому ми приділемо аж два великих розділи нашої праці.

У своїх нарисах ми згадуємо сотні імен, що стали жертвами сталінського терору. Все це були переважно видатні імена науки, літератури, мистецтва і політики. Були це люди різних політичних партій, середовищ і світоглядів: від монархістів-гетьманців починаючи і комуністами, творцями й організаторами Української ССР кінчаючи. Жорстока рука несамовитого Сталіна всіх їх скинула в одну яму.

в дійсності зовсім щось інше... Важливо, щоб щиро й чесно домовитися з консисторіями Української Православної Церкви про те, що ОДУМ є організацією православної молоді. Коли домовитися — усі дальші турботи відпадуть автоматично. ОДУМ дістане безкоштовно церковні приміщення, дістане дітей з православних шкіл, врешті за ОДУМ думатимуть, говоритимуть і робитимуть старші дітячі церковних громад. Думатимуть і робитимуть так, як уміють. Не заперечую: і в наш час потрібні релігійно-церковні організації молоді, потрібно може більш, ніж будь-коли.

Але якщо ви, друзі, рішені трактувати статут і завдання ОДУМу серйозно, якщо ви справді рішені розбудувати організацію всієї української демократичної молоді, тоді бодай у друге десятиріччя давайте будувати її насправді.

Це не значить, звичайно, що ОДУМ повинен відмежуватися від церкви переважною більшістю українського народу, від духової опіки й релігійних урочистостей, але це значить, що ОДУМ повинен створити в себе такі умови, щоб неправославна частина молоді до ОДУМу прийшла, щоб побачила, що вона тут бажана і щоб могла працювати без почуття гіркоти.

2. Одумівська програма, виховні форми й методи повинні бути опрацьовані до найтонших деталей: на кожні збори, на кожен тиждень, сезон і рік для кожної вікової групи, а зокрема для трьох молодших груп, віком від 8 до 21 року. Одумівська виховна програма й методика мусить бути повніша і досконаліша від програми й методик Скавту, якщо ОДУМ хоче чесно й успішно конкурувати з ним. Вона мусить визначити «кожен крок» одумівця й виховника

Обставини внутрішнього політичного напруження примусили теперішніх спадкоємців, а колишніх співучасників і слухняних учнів Сталіна, оголосити т. зв. «реабілітацію» багатьох із цих жертв. Правда, реабілітація ця дуже обмежена, стримано-боязка і часто, на перший погляд, не логічна.

Свідчить це все, що сучасні правителі СРСР, тихо санкціонуючи реабілітацію, одночасно смертельно бояться її логічного і послідовного завершення. Бояться того справжнього політичного висновку, що неминуче з цього факту випливає. Адже ж сам факт, хай боязкого і тихого, узаконення реабілітації свідчить, що сучасні керівники СРСР не спроможні заперечити антинародні дії Сталіна і сталіністів.

Усвідомлюючи це, вони лише намагаються, з одного боку, затемнити і применшити ромахи злочинів, а з другого — відсунути себе якнайдалше від них. Але ані народу, ані історії обдурити не можна. Рано чи пізно історія поставить усіх співучасників цього жакливого і нечуваного розмірами злочину на справедливий суд. Серед свідків на цьому неминучому суді історії будуть усі жертви сталінського терору: і реабілітовані і не реабілітовані. За всіх них однаковою мірою відповідатимуть організатори і надхненники цього безпрецедентного в історії масового вбивства.

Виходячи з такого розуміння, ми не вважали за обов'язкове вносити тепер точні корективи в нашу працю — кого саме із згаданих і нас дітяч тепер реабілітовано, а кого ні. В аспекті політичної відповідальності це не має суттєвої ваги.

У світовій літературі є вже чимало праць, що їх присвячено добі сталінського терору. Але всі ці праці переважно зосереджують свою увагу на московських процесах 1936-1938 років. А тимчасом терористична практика Сталіна і сталіністів у інших союзних республіках, зокрема в Україні, розпочалася набагато раніше (фактично з 1930 року), має свою специфічну історію і незаступне пізнавальне значення для історика і соціолога. У світлі цих, мало вивчених, фактів аналіз московських процесів набирає значно глибшого і всебічнішого характеру.

Своєю працею ми не претендуємо ані на вичерпність порушеної теми, ані на безпомилковість її трактування. Ми свідомі того, що це лише перша скромна спроба систематизувати матеріали і факти доби сталінізму в Україні і дати їм бодай часткову політичну аналізу. Але ми сподіваємося, що й у такому

домі, в школі, на праці, на прогулянці й зокрема в організації. Провід ОДУМу може тікати від цього завдання ще років десять, поки остаточно переконається, що це фундамент, без якого молодеча організація ніколи докладно не знайме, що їй робити, як робити і навіть що робити. Кожен референт і виховник робитиме на свій лад, кожен починатиме спочатку, кожен розчарується і залишиться несмак...

3. Організація одумівського типу, до якої належать восьмирічні діти й 35-річні громадяни, робітнича молоді і молоді професіоналісти — така організація не може працювати колективним способом. Потрібний виразний розподіл функцій, завдань і обов'язків. Юний ОДУМ повинен стати, врешті, автономним, зі своїм окремим проводом. Недавня трагедія в Пласті хай зайвий раз пригадає кожному, що праця з дітьми — це надзвичайно скомплікована й відповідальна річ, яка вимагає справжньої посвяти кваліфікованих одиниць, а не тільки доброї волі.

Щойно вдосконаливши виховну структуру організації й віддавши Юний ОДУМ під опіку Товариства Одумівських Приятелів, провідники ОДУМу дістануть час та можливість приступити до здійснювання тих завдань, що їх ОДУМ поставив собі з самого початку.

І першим з цих завдань, на мою думку, є впорядкування демократичного сектора української еміграції. Одумівці-сеньйори, яким давно пора вже вийти поза ОДУМ, повинні врешті переконати старших демократичних провідників, що ми тут не в гостях; не на місяць, чи рік, чи десять. Що в випадку війни наша молоді піде не в українську, але в американську армію, що після визво-

влення наша праця в якійсь мірі буде, з одного боку, потрібною корективною до однобічних, тенденційно припасованих до політичних вимог керівної кліки, позбавлених об'єктивних фактів і трактувань, дослідів над пореволюцій-

ною політичною історією України в теперішніх советських умовах, а з другого — однією з перших цеглин до побудови майбутнього пам'ятника жертвам, що впали в добу сталінського розбою і беззаконня. Григорій КОСТЮК

Про книжку Григорія Костюка

Мілован Джілас у своїй відомій книзі «Нова кляса» в заключній частині четвертого розділу, присвяченого національній проблемі в Советському Союзі, поставив два, повних трагізму, питання.

«Що чути про українських письменників і політичних діячів? Що сталося з цією нацією, територія якої дорівнює території Франції, і в свій час була найрозвиненішим народом в Росії?»

Книжка Григорія Костюка повна деталей і фактів з епохи сталінського терору в Україні, дає майже вичерпну відповідь на ці хвилюючі питання Мілована Джіласа.

Ця книжка про найбільші антинародні злочини Сталіна і його приспінників за одне десятиріччя епохи зміцнювання диктатури і масового терору: 1929-1939.

В світовій літературі є вже чимало праць про історію сталінського терору. Але всі ці праці зосереджують свою увагу головним чином на московських процесах 1936-1938 рр., які пригломшили світ. А тим часом терористична практика Сталіна і сталіністів в інших «союзних» республіках, зокрема в Україні, почалася і досягла своїх жакливих розмірів набагато раніше (фактично з 1930 року). Ця кривава практика має свою специфічну історію і незаступне пізнавальне значення для історика і соціолога. В світлі цих нових, чи маловідомих, фактів, якими рясніє книга Григорія Костюка, аналіз московських процесів набуває новий, глибший і всебічніший характер.

Ця книга розповідає, як зростала і зміцнювалась централістично-імперська влада комуністичної Москви, як нищилась національна і соціальна свобода «союзних» республік, зокрема України, другої після Росії, по населенню і господарському потенціалові, республіки, і як установлювалась одноособова диктатура Сталіна.

В книжці читач знайде безпрецедентний в історії людства драматичний опис, оснований на фактах, документах і споминах:

як з, приблизно, 250-х активно бравших участь у літературі на початку 30-х років українських письменників близько 225 було вбито, заслано в концентраційні табори чи взагалі безслідно пропали і «замовкли», а ті, що залишилися на «волі» близько двох де-

лення України наша молоді поїде туди хіба що у відпустку.

Ми в Америці для того, щоб жити, тому мусимо вкінці створити такі форми громадського життя, щоб у них можна було жити, не соромлячись їх. Нам тут непотрібні десятки явочих, немічних і самоїдних демократичних гуртків, які пригадають про існування молоді та громадянства хіба тоді, коли потрібно провести якусь грошову збірку. В такі гуртки наша молоді не піде і їх «боротьбою» вона не зацікавиться. Нам тут потрібне одне сильне Об'єднання Українських Демократичних Організацій, яке серйозно зайнялося б задоволенням культурно-виховних і політичних потреб демократичної частини української еміграції.

Таке Об'єднання потрібно ОДУМу на те, щоб мати партнера, спільно з яким можна було б набувати відповідні приміщення, устаткування й відпочинкові оселі та спільно з яким можна б організувати різні акції, не наражаючись на закиди партійности, чи церковної односторонности.

Таке Об'єднання потрібно на те, щоб українські демократи дістали, нарешті, належні впливи на політику УКК, КУК та інших українських громадських централей. Таке Об'єднання потрібно на те, щоб по-справжньому мобілізувати десятки тисяч розпорочених безпартійних громадян на підтримку нашого Державного Центру, щоб забезпечити йому таку конечну незалежність дій. Таке Об'єднання потрібно, врешті, на те, щоб дати відповідну працю і хліб, і віру в українську демократію, про яку вони залюбки деклямують, але в яку фактично не дуже то вірять...

сятків письменників змушені були складати пісні й оди на честь московських катів і гвалтівників;

як загинули багато відомих художників, артистів, співаків, драматургів і театральних критиків;

як були знищені сотні вчених і мислителів з різних галузів людського знання;

як були розгромлені і знищені багато вищих учбових закладів та науково-дослідних інститутів республіки;

як були винищені органічно-національні сили республіки, незалежно від їхньої партійної симпатії і світогляду та замінені зайдами, чужим, безпринциповим коляборанським елементом;

як була обезкровлена комуністична партія України, як був знищений майже повністю її керівний штаб — центральний комітет, який складався з 62-х членів і 40 кандидатів, політбюро, що складалося з 11-х членів і 4-х кандидатів і оргбюро — з 8 членів і 2-х кандидатів;

як було цілком знищено сімнадцятичленний уряд на чолі з П. П. Любченком і більшість членів українського советського парламенту — центрального виконавчого комітету України — на чолі з його найстарішим головою Г. І. Петровським.

Значна частина книжки присвячена детальному вивченню тасмниць і методів ГПУ-НКВД в утворенні безлічі т. зв. «підпільних» організацій, за допомогою яких розстрілювалися тисячі ні в чому неповинних людей і трималися в страху та покорі мільйони советських людей.

Автор цієї книги був не лише активним учасником українського науково-літературного життя кінця 20-х і початку 30-х років, але й суб'єктом большевицького терору від слідчої процедури НКВД і київської тюрми починаючи і концентраційними таборами на Воркуті кінчаючи.

Тому ця книга рясніє не лише об'єктивними фактами, джерелами і документами, але й винятковими особистими спостереженнями, переживаннями і споминами. Елемент цих особистих спостережень і переживань автор поглиблює розуміння описаних подій і надає фактам і джерелам, використаним у цьому дослідженні, ще більшої переконливості.

Роль такого Об'єднання не закінчиться з визволенням України, як і не закінчиться ролія еміграції. Навпаки, воно було б запорукою того, що визволена Україна стала б справді вільною й демократичною. А такого Об'єднання не створить ніхто, якщо старші одумівці його не зацікавляють. Якщо ж ОДУМ за десять років не виховав десятка провідників, здібних взяти на свої плечі такий тягар — значить він не виконав одного з основних своїх завдань.

5. Часто доводиться чути закиди молодих, що українська преса нудна, переповнена накладами, інсинуаціями, демагогією, злобою, гурра-патріотизмом та дешевим пропагандою. Все це правда, але чому ж тоді на прикладі «Молодої України» не показати, якою мусіла б бути та наша преса й якої преси хоче стужене за свіжими думками та об'єктивними інформаціями наше громадянство, а зокрема молоді?

Бомбардуйте бідну редакцію «Молодої України» не лише докладними звітами про те, як відсвятковано якусь там академію чи як смакували голубці на якомусь там пікніку, але й діліться враженнями від прочитаної книжки, від нового фільму, пишіть про ваші численні поїздки, про розмови з советськими туристами, про дискусії з чужинецькими студентами. Коментуйте важливі події з усіх ділянок людської творчості, передбачайте їх, присилайте цікаві перекази.

Може тоді «Молода Україна» кількакратно збільшить наклад, може дістане доступ до казково оплачуваних оголошень американських фірм, може заангажує найкращих співробітників, які в нас давно замовкли, й може стане вона передовим органом молодого

Юл. МОВЧАН

З В І Д У С І Л Ь

МІСЬКА РАДА ВІННІПЕГУ ПРОТИ ШЕВЧЕНКА

Серед багатьох українців не тільки Європи, але також США ще й досі панує погляд, що «найбільш українським» містом Північної Америки є Вінніпег — столиця провінції Манітоба в Канаді. У Вінніпезі, мовляв, живе щонайменше 35-40 тисяч українців; там можна «скрізь розговоритися українською мовою»; там існує багато українських «бізнесів» і т. д.

Ще 1954 р., відвідуючи те місто, автор цих рядків особисто переконався, що воно, на жаль, не є аж так ідеально з тією «українськістю» в Вінніпезі. Щоправда, там є чимало українських установ, церков та різних «бізнесових» підприємств, хоч усього того ще дуже мало, щоб надати тому місту якщо вже не половинний, то, принаймні, третинний український характер. На вулицях чи на будинках дуже мало можна знайти українських написів, так само як і українську мову на вулицях можна почути дуже рідко. В більшості країн і безконкурентно переважає мова англійська.

Цікавим і характерним є такий факт (і це стосується не тільки Вінніпегу): в той час, коли на будинках чи на установках інших національних груп можна бачити написи звичайно в двох мовах, — англійській та своїй рідній, — на будинках установ чи церков, які є власністю українців або перебувають під їхнім «зарядом» можна бачити написи тільки в англійській мові... [Що це — почуття меншевартості, «політика» пристосування, чи може те і друге?

Але повернемося до Вінніпегу. В останніх днях преса принесла ще одну «ластівку» з того міста: рада метрополітального Вінніпегу **одноголосно** відкинула прохання українців назвати одну з вулиць міста вулицею імені Тараса Шевченка.

Як доречно пише одна з українських газет, **одноголосність** метрополітальної ради треба розцінювати не інакше як виклик українцям того міста, в яке вони, українці, безумовно вклали багато своєї праці, поту і крові, і де вони мало ще не від початків заснування Вінніпегу живуть у відносно великій кількості.

На увагу заслуговує також ще один факт: якщо те рішення було прийнято одноголосно, то треба думати, що проти надання імені Т. Шевченка одній з вулиць голосували також українці або канадійці українського походження, кількох з яких, наскільки нам відомо, також було обрано до цієї ради. Сумно і прикро...

українського покоління по обидва боки залізної заслонки.

6. Часто хвалимося, що ОДУМ оформили думки проти течії» Юрія Шереха, Р. Лісового, Миколи Шлемкевича, Ю. Дивничча та інших наших видатних інтелектуалістів. Добре, але як ми віддячили їм? Чи за десять років бодай пробували ми створити якусь базу їхньої вільної критичної творчості? Чи спричинились ми чимсь до створення репрезентативного видавництва, яке могло б видати за той час принаймні 50 вартісних книжок, а в тому числі й не легальні книжки українських підсоветських авторів, які могли б стати світовою сенсацією? Чи це аж така неможлива річ? Чи монополія на потрібні речі мусить залишитися в руках євреїв, росіян і поляків? Вони ж це роблять, і то з великим успіхом, моральним та матеріальним.

А що, якби так «Молода Україна» започаткувала конкурсну літературну нагороду для наших молодих письменників-початківців? Чи це теж неможлива річ? Або непотрібна? Вкінці-кінців потрібно усвідомити факт, що тривалу вартість для нас, для України і для всього світу матиме лише те, що створюють наші вільні письменники, мистці та науковці.

Не кожний з нас може стати письменником чи науковцем, але кожний з нас і одумівська організація в цілому може значно спричинитися до прочищення наших емігрантських джунглів та до культивізації культурної творчої атмосфери.

7. Десять років хвалимося високим числом студентів-одумівців. Пора врешті запитати: а де ж вони? Скажете: ш-ш-а-а, не чіпай їх, вони вчаться... Добре, хай вчаться, але де ж ті, які

НОВИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ РЕКОРД...

Америка здобула новий рекорд... на цей раз в зрості злочинності.

З Вашингтону подають, що в минулому році в США виконано більше ніж півтора мільйона тяжких злочинів. У зв'язку з цим начальник американської розвідки Едгар Гувер б'є на сполох і закликає громадянство протидіяти серйозному зросту злочинності. У своєму звіті він зазначає, що злочинність у США зростає в чотири рази шорше, ніж приріст населення. Впродовж кожної години грапляється в США одну вбивство кожних 35 хвилин — випадок згвалтування, кожний 7-хв. — грабунок і кожних 23 секунди — крадіж.

В порівнянні з 1950 роком злочинність тут зросла на 69%, а в порівнянні з 1940 р. — на 128%. Гувер додає, що злочинність у США має тенденцію в наступних роках не зменшуватися, а збільшуватися. Між молоддю, яка робить злочини, є багато дітей з т. зв. порядних домів (див. на цю тему «Проблема «тінейджерів» США в «УВ» за 26. 6. 1960 р. ч. 26/1400 в цій же самій рубриці).

Проблема злочинності серед американської молоді стала навіть предметом «запитань-відповідей» на недавній прес-конференції президента Кеннеді. Одна з учасниць цієї конференції запитала президента, чи уряд США має в своїх планах щось робити аби в якійсь мірі покращити такий загрозливий стан серед молоді. І тут недвозначно виявилось, що уряд просто «вмиває» руки в цій справі. Кеннеді відповів, що питання злочинності серед молоді цікавить уряд тільки «в загальному», «постільки, посылки», і що, мовляв, комітетці уряду в цій справі «дуже обмежені», бо основна відповідальність за погане виховання дітей повинна лягати передусім на «приватних громадян, на батьків...»

«Оригінальна» відповідь. Фальшива політика «невтручання в приватне життя громадян» уже довела до того, що американці побили рекорд у справі злочинності, що, орієнтуючись на найнижчі інстинкти людини, різні безвідповідальні видавці щоденно викидають на ринок гори різної порнографічної та кримінальної макулатури, яка не виховує, але отрує молоді. Так само майже кожен продуцент фільмів у США зацікавлений не в тому, щоб видати кращій і вихованчій фільм, а такий фільм, щоб на ньому можна було найбільше заробити, щоб своєю формою і суттю він був найбільш «притягаючим» для публіки. Якто «роду» є ці фільми — кожен знає.

еже вивчилися? Що вони роблять? Де їхній фаховий вклад у нашу загальну справу?

Америці потрібні сотні професорів, доцентів суспільних наук і славістики, потрібні бібліотекарі та журналісти зі знанням слов'янських мов, потрібні члени амбасад, експерти найрізніших місій, дорадники і перекладачі, редактори військових видань, які знають психіку й методи ворога. Чи є між ними колишні студенти-одумівці? За винятком двох-трьох — не знаю. І ніхто не знає, бо ОДУМ досі не звертав на ці речі **найменшої уваги**, бо відкинув навіть ідею створення автономної студентської організації.

А тим часом, якщо б наші студенти втримували хоч би теплі людські зв'язки з студентами з Азії, Африки й Південної Америки, вони зробили б колосальну прислугу в боротьбі з комунізмом. Бо майже всі ті студенти приїждять в Америку, переважаю за наші гроші, щоб пізнати демократію, а вивчають з Америки прихильниками ССРСР, чи принаймні марксистами. Бо в країні всевадно доляра ніхто не мав часу ними по-справжньому зацікавитися, ніхто не простягнув їм дружню руку, хіба слабенька п'ята колона...

На мою думку, відновити ДОУС і розпочати систематичну діяльність на студентському форумі — це конкретна справа. І створити при ЦК ОДУМу здоровий стипендійний фонд для студентів суспільних наук, для тих, що знають, де ведуться справжні битви холодної війни і не бояться стати її учасниками — справа невідкладна.

8. Врешті декілька слів про духові й живі зв'язки нашої молоді з Україною, про впливання на еволюційні процеси в ССРСР у бажаному нам та вільному

Т Р И Б У Н А М А Р Т И Н А З А Д Е К И

Про тих, що на козі до нас під'їжджають

Хіба на козі хтось до нас під'їжджає? А на якій? Чи не на тій часом, що, забравшись до зайчої хати, всіх звірів лякала:

Я з лісу брянського,
отродді галанського,
об двох рогах,
на трьох ногах,
за одним махом
всіх побиваю.

Ні, не на тій. Ця коза, на якій до нас під'їжджають, ось так сама себе рекомендує:

Я з колгоспу соціалістичного,
отродді комуністичного,
об двох рогах,
на марксо-ленінських ногах,
за одним махом
всіх буржуазних націоналістів
побиваю.

А хто ж на ній до нас під'їжджає?

Це в такі хитрощі вдається «Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном», що його створено минулого року в Києві. Бо ото воно, те Товариство, надсилає нам, українським емігрантам, своє «Звернення», в якому, між іншим, ми читаємо:

«Завдання Товариства — допомагати українцям закордоном зберігати національну українську традицію, рідну мову, плекати любов до України, до свого народу».

Бачите, читачу, як товариші з того київського Товариства під'їжджають до нас на своїй козі. У себе в «суверенній» УССР вони й губою не осміляться поворухнути, щоб щось сказати проти навалі русифікації, а нас, емігрантів, беруться виховувати в національному дусі. Що ж ми маємо їм на це сказати? Лише одне:

— Повертайте, товариші, свою козу назад, бо каші ви з нами не наварите. Чому?

Зрозуміло — чому. Поперше, закордоном на козах ніхто давно вже не їздить, а подруге — ми й самі, без вашої допомоги, дамо собі раду. Маємо ж: українські Церкви, українські школи, пресу, наукові заклади, культурно-національні товариства... А на деяких вулицях Нью-Йорку, Філадельфії, Детройту, Чикаго, Торонто тощо — там куди частіше можна почути українську мову, ніж на Хрещатику. Отож не нам, а насамперед киянам допомагайте, товариші, зберігати національну українсь-

кі традиції та рідну мову. Допоможіть, прикладом, Спілці художників УССР, що видає плякати (ось з таким «українським» текстом:

На земле пора настала
Из мечей ковать орала.
И советский наш прем'ер
Подает другим пример.

Подайте, товариші, також допомогу отим численним літературним «ЕНКАМ», як от: Петро Потапенко («Птиця летят вместе»), Віктор Кондратенко («Курская дуга»), Іван Мельниченко («Пока ты молод»), Олексій Куценко («Эх, молодості наш прем'ер»), Євген Криженко («Ласточки летают высоко»), В. Тимченко («Место в жизни»), Лариса Романенко, Л. Титаренко, Діденко тощо. Бож усі вони — українці і живуть та працюють в Україні, а свої літературні твори чомусь пишуть мовою «старшого брата».

Ну, а якщо вам, товариші, так уже кортить допомагати тим українцям, які живуть закордоном, то для того не варт гнати аж за океан. Бо ви маєте «закордон» набагато ближчий. Наприклад: Кубань, Казахстан, Сибір, Далекий Схід. Адже на тих землях живе тепер понад десять мільйонів українців. І вони ж не мають там ані українських шкіл, ані преси, ані культурно-національних організацій. От туди, товариші, ви й скеруйте свою козу. А ми тут — ще раз кажу — і самі дамо собі раду.

Закінчуючи свій сьогоднішній фейлетон, хочу звернутися кількома словами до голови «Товариства культурних зв'язків з українцями закордоном» — письменника Юрія Смолича.

Шановний Юрію Корнійовичу!

Дозвольте мені висловити Вам своє якнайбільше співчуття в зв'язку з отим великим нещастям, що впало на Вашу шістдесятлітню голову: Вас посаджено на козу і наказано під'їжджати на ній до нас, українських емігрантів. Становище Ваше куди гірше, ніж «губернаторське». Та вже, коли з Вами таке скоїлося, то Ви, Юрію Корнійовичу, міцно тримайтеся козі за роги. Щоб часом не впали. Бо як упадете, не дай Боже, з кози, то, чого доброго, опинитеся там, де свого часу опинилися наші спільні з Вами товариші, приятелі та знайомі.

З закордонним до Вас привітом —
МАРТИН ЗАДЕКА

Преса нині є наймогутнішою зброєю в боротьбі проти ворога. Щоб цю зброю стали, треба її матеріально підтримувати

світові напрямку. Такі зв'язки і такі впливи неможливі, якщо не змінимо наших гурра-патріотичних святкових шат і бездумно пропагуватимемо «атомове визволення», чи негайну революцію.

Але вони можливі і реальні, якщо одумівський актив уважно вивчатиме мінливу підсоветську дійсність і в своїх виданнях та в розмовах з підсоветськими людьми відповідно стимулюватиме можливі форми боротьби бодай за ті мінливі людські права, які ніби-то гарантовані сучасним советським законодавством.

Все це, очевидно, досить окладне, все це вимагає послідовної праці й плянування на дальшу мету та бодай півсотні провідників великого калібру. Де ж їх ОДУМові взяти?

Знайдіть їх, шановні делегати! Знайдіть їх в інших організаціях. Знайдіть їх у каледжах та в університетах. Знайдіть їх, розбитих і розчарованих, у тьмано освічених буфетах на ваших забавах. Шукайте — і знайдете! Ступайте — і відчиняйте вам!

Важливе, щоб ви цього хотіли, щоб горів у вас великий вогонь, щоб вірили в себе і в свою справу. Бо щораз менше у нас охочих до нудних «академії», голосних демонстрацій і театральної пози, але щораз більше у нас людей, людей вашого покоління, які звичили західні мови, які розуміють психіку Заходу, які знають форму й методи його політичної дії і які все це поставлять до ваших послуг, переконавшись, що вони ОДУМові потрібні.

Тільки не нарікайте. Не жалійтеся, що вам затьако, що приклад мусять дати старші. Ваші батьки показали вам приклад. Показали тоді, як були такі ж молоді, як ви тепер. Тільки вони творили і очолювали не молодечу організацію.

Вони творили і очолювали велику державу та армію, яка в безнадійних умовах три роки стримувала противника, що сьогодні загрожує й вашій новій вітчизні.

І моє покоління показало вам приклад: коли в ще гірших умовах творило повстанчу армію та йшло в безвиглядні бої, бо почуло на собі відповідальність, бо соромно було не йти. Соромно перед собою, перед друзями, перед дівчатами й перед історією...

І сьогодні показують вам приклад ваші ж ровесники, коли за свободу ризикують життям на Колімі чи в Казахстані, у Варшаві чи в Будапешті, в Селу чи Стамбулі.

Хтось може скаже, що ці приклади не для нас, що Америка найпотужніша й найбагатша країна, що наш спокій стереже армія на базах, розкидених по всьому світі, отже молоді наша може повністю віддаватися пікнікам та забавам.

Дорогі делегати! В молодечій організації часом можна і треба побавитися, але в наші критичні часи слід завжди пам'ятати, що Римська імперія була такою наймогутнішою й найбагатшою, її також стерегли легіони на далеких кордонах, але вона розсипалася невідомо навіть під чимими ударами, коли прості римські громадянські чесноти замінені гаслом: Хліба і забав! Не забувайте, друзі, що Америка є надією це вільного світу в його останній і рішальній фазі боротьби, тому на локсус подібних гасел таки дозволити не можна.

У день першого ювілею вашої організації прошу прийняти ці гірки, може, думки не як вияв невіри в ОДУМ, а навпаки. Знаю, що ОДУМ єдиний з-поміж усіх українських організацій не-
(Закінчення на 6-й сторінці)

Листи з Австралії

Під австралійським сонцем (25)

Вас. ОНУФРІЄНКО

Пошана до мистців

На одному з засідань одного комітету цього року я, бачачи, що комітет має поважні прибутки з концерту, запропонував видати певну грошову винагороду мистцям, учасникам концерту, відзначаючи їхню корисну працю та заохочуючи їх до дальшої творчої праці. Я не пропонував заплатити за участь у концерті, чи святі, а просто — матеріально допомогти мистцям. За свою пропозицію голосував лише я один. Більше ніхто мене не підтримав. Один із членів комітету сказав так:

Наші мистці сьогодні стоять матеріально не так уже й погано, і ніякої допомоги не потребують. А, врешті, це їхній громадський обов'язок виступати на концерті безкоштовно. Адже ми, члени комітету, ніякої платні не вимагаємо...

Дехто говорив про те, що краще треба видати допомогу на шкільництво, на якісь інші цілі, але ні в якому разі не мистцям.

Я думаю, що з таким ставленням до наших мистців ми далеко не заїдемо. Взагалі в нас ставлення до мистців у Сідней дивне, і якщо воно ввійде в звичку, то з часом залишимося ми без нічого. Я знаю, що коли б раптом помер хтось із наших співаків, артистів, то похорон йому чи їй влаштували б, може, й непоганий, але зате жива людина в нас має вартість лише тоді, коли до неї треба прийти з якимось проханням.

Такий заслужений співак і диригент як Василь Матіяш, мені здається, за десять років не одержав за свої виступи ні від кого ні пена. Він занадто гордий, щоб у когось щось просити, і занадто скромний, щоб вимагати.

Якось у розмові він сказав мені, що мусів би купити фортепіяновий витяг з опери «Водан Хмельницький», але для цього треба було б викинути не менше чотирьох фунтів, а їх у нього під руками немає. І взагалі, сказав він, завжди треба поповнювати бібліотеку, і що головне — не завжди тим, що потрібно було б собі самому. Треба діставати те, що, може, буде потрібне для хору або для когось іншого.

Відвертій розмові співачка Таїса Тарас говорила, що для одного виступу на якійсь нашій імпрезі потребує цілу кугу грошей: треба заплатити за сукню, за проби акомпаньйорці, мусить купити ноту, і взагалі мусить щоразу поповнювати свою бібліотеку потрібними нотами та фаховою музичною літературою.

Така сама справа з артистами-декляторами. Бібліотеки в нас для українців в Сідней немає, і часами треба, висолопивши язика, бігати всюди по людях, випшукуючи той чи інший текст, якщо вже домовилися з деклятором і одержиш його згоду на виступ.

Бачачи це все, я часто думаю над тим, що навіть із простого розрахунку нам слід таки, якщо тільки є можливість, матеріально допомагати нашим мистцям. Їх не так багато, можна полічити на пальцях однієї руки. Я пригадую, що інколи видавалися грошми допомоги різним суспільними опіками людям, які ніколи й пальцем об палець не вдарили в нашій суспільно-громадській праці. Мені колись розповідали, як в одному місті українці допомогли по-важкою грошовою сумою якомусь своєму мало відомому й нічим не заслуженому землякові, а той пізніше, коли опинився в кращому матеріальному стані, на всіх своїх добродійців плюнув, як кажуть, із високої дзвіниці, навіть вилаяв тих, що прийшли до нього в якійсь справі...

Матеріальна винагорода праці наших мистців, якщо є з чого її віділити, прийшла б на користь нам самим. Ані, скажімо, Василь Матіяш, ані К. Скрипчен-

ко, ні Т. Тарас грошей не пропили б і не програли б у карти. Знаю, що В. Матіяш за зайвого фунта придбав би ноти або необхідні грамофонні пластинки. Це саме з грішми зробила б К. Скрипченко чи Т. Тарас. Скажімо, артистка К. Фольц на зайвий фунт придбала б якусь цінну книжку. В. Кравченко, безперечно, купила б на зайві гроші також книжок.

Слід також згадати, що з мистецтва в Австралії прожити тяжко. Все, що більш-менш талановите, втікає з Австралії до Англії або Америки. Маю на увазі австралійських мистців. Можливо, що років через десять австралійці почнуть належно цікавитися своєю літературою, своїм театром, своїм кіномистецтвом. Тепер будується будинок опери в Сідней, і можливо, що він стане центром музичного життя Сіднею. Тому немає що й думати, щоб наші мистці, навіть такої міри, як Т. Тарас, К. Скрипченко, В. Матіяш чи А. Мірошник могли знайти постійну працю в театрі. Всім їм доводиться заробляти на прожиток не з мистецтва. Для мистецького самовдосконалення вони витрачають час відпочинку, а кошти — із зароблених фунтів, які наш еміграційний обиватель витрачає цілком по-інакшому.

Я не розумію, наприклад, такої речі. Після закінчення концерту чи якогось свята ми пишемо в пресі приблизно так: успіх концерту чи свята треба завдячувати участі наших кращих мистецьких сил. Такі свята часом приносять прибутки, і коли доходить до розподілу цих прибутків, то їх видається всім, крім тих, хто на них мав би не лише моральне, а й законне право. Часами хтось із мистців ставить вимогу: заплатити мені стільки чи стільки за цей виступ, або треба покрити ті й інші видатки. Уявляю собі, якої моральної напруги потребує мистецький для того, щоб висловити цю вимогу. Відомо мені також, що угорці, німці, інші національні групи ніколи не допускають до того, щоб мистець, роблячи для національної мистецької репрезентації щось, принижувався й просив у них. Ні, вони настільки розуміють потреби мистців, що коли є можливість, відразу дають певну матеріальну підтримку їм.

В нас же буває навіть, що коли мистець попросить кілька фунтів за виступ, то це відбувається в комітетах дискусії: дати, чи не дати. І тоді мені завжди приходить на думку наша відома пісня: «Та були в кума бджоли». Чоловік, як відомо, бачив в кума бджоли й знаючи, що в нього мусить бути мед, попросив його, а в відповідь одержав дуло. Як ця пісня прекарасно відтворює одну з наших національних рис!.. На прохання — відповідати ду-лею.

Один закид робиться в нас у Сідней мистцям — це той, що вони не беруть участі в громадському житті. З цим закидом можна було б погодитися, — лише не знаючи специфіки нашого життя взагалі, а життя мистців зокрема. Я вже згадав раніше, що мистці, як і всі інші, працюють по вісім годин щодня, мусять також щось робити дома, і вільний час використовують для якщо не дальшого вдосконалення, то для підтримання свого досягнутого мистецького рівня. Співачка Т. Тарас говорила мені, що платити із своїх грошей своїй акомпаньйорці по 25 шил. за годину на репетиціях, а це значить, що платити ледве не в тричі більше, ніж сама заробляє десь. Затягнення мистця до громадської праці — це значить цілковите зруйнування його, як мистця, бож громадське життя — це передовсім дурні, безплідні дискусії часами над речами зайвими, витрата часу й енергії без будь-якої користі ні для кого. Є люди, які кохаються в цих дискусіях, не можуть без них жити. Є люди, які люблять цілими годинами перемелювати перемелене й товкти воду в ступі. Але мистці — це люди, які все це ненавидять, до всього цього не мають природної здібності й до того не мають на це часу. Я бачив, як, скажімо, диригента і співака В. Матіяша тягали по різних засіданнях, як він із стоїчною витривалістю висиджував кількогодинні засідання, на яких люди робили вправи в

Що пише українська еміграційна преса

(Продовження з 3-ї сторінки)

кинеш». Мова йтиме про зовсім іншу особу.

Вона, та особа, сама ближче зацікавилась мною, а, що головне, відразу заговорили зі мною дуже доброю українською мовою.

Немає чого зайво доводити, що кожний з нас, почувши на далекій чужині рідне слово, робиться м'яким, як віск, безпосереднім і щирим у розмові. Такий бо сильний сантимент до своєї, справді чудової мови, ми маємо, певно, від народження.

Людина, про яку тут йдеться, не належала до українців. Службове становище її на американській м'ясарні було дуже високе, воно дорівнювалось заступникові директора.

Мій новий, випадковий знайомий називався... ні, краще зараз назву його сеньйор Х. Він — поляк. Колись належав до активних пілсудчиків, тому довгий час посідав відповідальну (а для нас одіозну) посаду у Львові — головного цензора всіх українських видань. Отже, мусів докладно й ґрунтовно вивчити нашу мову.

Згодом, в колах близьких до маршала Пілсудського, виникла «великопротірна ідея» — придбати для Польщі заморські володіння. Для польської експансії обрали португальську колонію Анґору (в Африці). Тих часів Португалія виявляла помітну зацікавленість до європейської хліборобської еміграції до Анґори, щоб належно наладити там справу сільського господарства. Польща запропонувала надіслати до Анґори свою «надвишку» так званого «хліборобського населення» в кількості 30 тисяч молодих чоловіків, з тим, що коли останнім поведеться там добре, то потім до них прийдуть і польські двічата для одруження. Португальський уряд охоче згодився з такою пропозицією.

У Варшаві вирішили провести «еміграцію» до Анґори в доволі підступний спосіб. Туди мали поїхати виключно знані та перевірені пілсудчики, які пройшли досконалі вишкіл у війську. Їхали б, поділені на певні армійські з'єднання, очолені офіцерами. Пізніше, на цих «емігрантів» покладалося завдання — підняти на новому місці поселення повстання проти Португалії і прилучити Анґору до Польщі.

Для попередніх досліджень і глибшого вивчення конкретного становища в колонії, з Польщі до Анґори перепроваджено доволі численну розвідувальну групу з відповідальних пілсудчиків, в склад якої добровільно (як і всі інші її учасники) вступив і сеньйор Х.

Та вся ця авантурна витівка луснула, як булька з мила. Англійська розвідка звідкілясь довідалася про таємний задум пілсудчиків, попередила португальський уряд, а той нечайно

перемелюванні меленого. Чи це приносило якусь користь комусь?

Ні, я думаю, що наших мистців не слід затягати в громадську працю, мусить бути певний розподіл праці.

Непошана до мистців ще виявляється одним способом, здавалося б, невинним. Ця непошана — вияв звичайної дурості, а не злої волі. Полягає вона ось у чому: в мистецьку програму якогось свята чи концерту вводять виступи дітей і... скажімо, оперної артистки. Думаю, що коли б дитина була «вундеркіндом», — тоді вже інша справа. Але коли після звичайної дитячої деклямації доводиться виступати артистці, то не знаю, як це назвати.

Є такі розмови в Сідней: не хочуть мистці виступати на наших імпрезах безкоштовно — не треба, будемо обходитися наявними силами, тим, що є. Очевидно, що можна обійтися й без мистців. Немає хліба — можна їсти сухарі, як кажуть. Але справа в тім, що на свята наші люди приходять тоді, коли сподіваються мати від них якусь задоволення. Якщо доповіді є певного роду карою для слухачів, то мистецька частина завжди в якійсь мірі компенсує моральні муки, заподіяні доповідями. І ось коли мистецька частина свят зведеться до самодіяльності дітей та аматорів, невідомо, чи не будуть члени комітетів єдиними слухачами і глядачами на імпрезах...

Цікаво було б знати, як стоїть справа з наведеною вище проблемою в інших країнах, в інших наших скупченнях. Чи всіоди ставлення до мистців є живою ілюстрацією до пісні «Та були в кума бджоли»? Вас. ОНУФРІЄНКО

уневажнив домовленість з варшавським урядом про «еміграцію» польських «хліборобів» до Анґори.

Сеньйор Х. до Польщі більше не повернувся. Він довго мандрував різними країнами та континентами, аж поки на стало не осів у бразилійському місті Сан Павло, де обзавівся родиною та дістав добру і поплатну працю в американців.

Про все це він сам мені розповів у процесі нашого, таки доволі тривалого знайомства.

Різні події, що викликали розчарування в колишній Польщі та в її союзниках, друга світова війна та її наслідки — перетворили, зрештою, сеньйора Х. у симпатика польського комуністичного уряду. Йому здавалося, що Польща, пов'язавшись з Москвою, ступила на добрий шлях і що за залізною заслоною в цілому все йде до кращого, а в західному світі — навпаки.

Особисто в мене сеньйор Х. не раз наполегливо випитував, чого я покинув Україну, взагалі Советський Союз. Я йому розповідав про терор НКВД, про затиск вільної думки, про голод під сокетами тощо. Та співчутливого відгуку в нього не знаходив. Якось він мені сказав таке:

— Коли б було правдою все, що ви говорите, то люди там ходили б завжди похмурі, суворі й прибиті тягарем вимушеної мовчазності. А послухайте, як вони там радісно й весело провадять час, як забавляються на чудових карнавалах, як співають, як танцюють! Знедолені горем в житті так не поведуться... Я маю добре радіо і завжди з великим задоволенням слухаю Варшаву, Москву, Київ...

Ось тоді в мене виникла думка вплинути на сеньйора Х. при допомозі книжок.

— Ви добре володієте українською мовою, чи не погодитесь дещо прочитати на відносну тему з творів українських авторів? — несміливо запропонував сеньйорові Х.

— Давайте, подивлюся, — недбало кинув він у відповідь.

Самі розумієте, що мені довелось мати до діла з непересічною особою, з «стріляним горобцем» з усіх боків. Треба було глибоко подумати, що саме та коли запропонувати йому до читання.

Першу книжку сеньйорові Х. я дав Семена Підгайного «Українська інтелігенція на Соловках». Він протримав її всього два дні. Повертаючи книжку, сказав таке:

— Найбільше в ній мене зацікавила доля українських комуністів з Галичини. Наприклад, я особисто близько знав Антона Крушельницького і ніколи не міг сподіватися, що його спіткає таке лихо під сокетами.

Того дня він мене розпитував про Матвія Яворського, Степана Рудницького, Гірчаків, Коханівського та інших галицьких комуністів. У розмові відчувалося, що сеньйор Х. уже не є таким певним у своїх попередніх переконаннях про «щасливе» життя за залізною заслоною.

Другою за чергою книжку дав я йому «СССР без маски» А. Височенка. Він її теж протримав усього два дні.

Тепер сеньйор Х. висловив своє щире здивування з того приводу, що в Україні і взагалі в ССРС з надр нових, молодих поколінь, вирощених і вихованих уже за советської влади, виходять опозиційні, ворожі до уряду та режиму в цілому елементи. Досі він вважав, що опозиціонерами-ворогами того устрою могли бути лише люди старші, що сформувалися і фізично і світоглядно ще за часів існування колишньої царської імперії. На нові покоління під сокетами, не зважаючи на їхнє національне походження, він звик дивитися, як на фанатиків — до кінця відданих комуністичній ідеї. Виходять — помилювався. Так і признався в цьому.

Третього разу я йому дав для прочитання твір Івана Вагряного «Сад Гетсиманський». Сподівався, що й цю книгу теж одержу десь за пару днів. Однак, сталося інакше.

Минуло два дні, три, потім цілий тиждень, а сеньйор Х. ніде мені й на очі не навертався. Подумавши, що він чимось дуже зайнятий в дирекції, представив лічити дні від нашої останньої з ним спільної розмови.

Але ось проходить місяць та й другий, а мій знайомий наче забув мене. Іноді зустрінуся з ним на подвір'ї м'я-

3 перспективи десятих років (Закінчення з 5-ї сторінки)

тискає критики. Знаю, що між багатьма китицями запашних квітів, які вам піднесено на цей ювілейний з'їзд, — одна гілка рідного полину не зашкодить, а може в дечому й допоможе.

З цією вірою сердечно вітаю вас і бажаю українській демократичній молоді здійснення всіх її задумів у черговому десятилітті.

сарні, ледве кивне головою у відповідь на привітання та й піде геть собі далі. Виглядало, ніби я чимось провинився перед ним. Але чим?

Десь такі місяці через три, перед кінцем праці на підприємстві, він, врешті, завітав до мого «робочого місця» й запросив мене піти з ним до поближчого бару.

Замовивши підвечірок, сеньйор Х. витягнув з теки гаразд уже «зачитану» книгу І. Багрянного і відразу почав промовляти. Так, промовляти, бо говорив він доволі довго, схвильовано, посиленням голосу ефективно наголошуючи на окремих думках та виразах. Я не переставав його, тільки слухав. А поки приготували нам замовлені страви, почути довелось чимало. І все — цікаве. Ось на цьому місці відтворю, звичайно в скороченому вигляді, те що оповів мені тоді сеньйор Х.

«Ви гадаєте, мені аж стільки потрібно було часу, щоб прочитати «Сад Гетсиманський»? Нічого подібного. Я його жовтнув також за два дні. Але потім вирішив прочитати ще раз, і то поволі, з продуманням та аналізою кожного епізоду, моменту, а то й висновку чи вислову, які подані в тій книзі. На це, друге читання, пішло вже багато часу.

Простудіювавши твір в такий спосіб, від першого рядка до останнього, почав (що б ви думали?) знову перечитувати окремі розділи, або сторінки книги. Дійшло до того, що я, буквально, став висмоктувати в себе, за порядком, цілий текст «Саду Гетсиманського».

Далі, хочете вірте, хочете ні, я так з'єднався з цією книгою, з введеною в ній дійсністю та особами, що просто втратив почуття реального, почуття свого нинішнього оточення. Мені стало просто тяжко працювати, бо в голову безперервно лізло все те, що вчитав у Багрянного. Та вдень, непроханим думкам, ще сяк-так давав раду, примушуючи себе більш глибоко й наполегливіше занурюватися у таблиці числових показників виробництва та в перевірки поточних зведень з різних цехів.

А от вночі — виходила справжня біда. Поки не прочитано доброго шматка книги, не можу заснути. Не встигну ж заснути, до мене негайно з'являється слідчий Великін (один з персонажів відносного твору І. Багрянного. Примітка моя — Л.Л.) і починає демонструвати свої звичаї тортури. Прокинувся, машинально берусь до книги, ще прочитую кілька сторінок. Приходить поновний сон, а з ним і поновні страхоття «Саду Гетсиманського». В такому нервово-напруженому стані я перебував протягом трьох місяців.

Сьогодні Багрянний для Сталіна вже не має ніякої вартості, бо, зрозуміло, що такий твір, як «Сад Гетсиманський», найталановитіша людина може написати лише один раз в своєму житті. Нічого подібного та нічого сильнішого Багрянний ніколи більше не спроможеться дати читачам. Сталін це також, напевно, добре розуміє, тому для нього надалі Багрянний мусить бути байдужим.

Але, коли б Сталін задалегідь міг знати, що десь закордонно пишеться «Сад Гетсиманський», він би не пошкодував грубих мільйонів рублів, щоб звести зі світу його автора. Багрянний завдав такого разкового удару советам, що біль його вони відчуватимуть завжди...

Відтоді погляди сеньйора Х. на дійсність в межах залізної заслони діаметрально змінилися в протилежний бік.

Там же, в Сан Павлі, по сусідстві зі мною мешкав один новий емігрант з Києва, що носив китайське прізвище. Очевидно, його предки походили з країни, «де сходить Сонце». Він знав українську мову й подавав себе за українця, але вертівся в російських колах, симпатизував федералістам типу Гулая-Богатирчука.

Переїхавши до Курітіби, десь через пару років я випадково довідався, що той чоловік покінчив свій шлях на нашій грішній землі — самогубством. Особа, яка розповідала мені про це подію, дала таке пояснення їй:

— Раннім ранком вашого колишнього сусіда побачили в його приміщенні підвішеним на мотузку до стелі. Він уже не дихав і встип навіть охолонув. В кишені мерця знайшли власноручно написаного ним передсмертного листа. З останнього довідалось, що колись цей чоловік був у складі охорони київського ПТУ. Тепер, прочитавши книгу Івана Багрянного «Сад Гетсиманський», він твердо переконався в неможливості для

нього далі продовжувати своє життя на цьому світі...

За повсякденною працею та за чималою віддалю до Сан Павла, я особисто не в стані був перевірити правдивість почутої причини смерті «киянина з кийтаським прізвищем». Запитані мною з цього приводу деякі знайомі — відповідали по-різному: одні підтверджували наведений вище зміст листа самогубця, інші — ні. Не виключено, що то витворилася нова легенда. Але й легенди не виникають так собі просто, без будь-якої підстави. Вони, погодьтеся, теж мають під собою певний ґрунт.

Я, наприклад, волів би, щоб це була тільки легенда, тільки витвір фантазії певного кола наших людей у Сан Павлі, того кола, що прочитало «Сад Гетсиманський» і перейнялося винятково глибокими враженнями від написаного автором твору. В їхній уяві склалося тверде переконання, що кожний, хто в будь-який спосіб належав до жакливної советської поліційної організації (ЧК-ГПУ-НКВД-КГБ) — не повинен своєю присутністю отруювати повітря на нашій планеті.

Та так, чи інакше, маємо до діла з незаперечним фактом надзвичайно яскравого і виразного впливу українського художнього твору на людську психіку.

На початку своєї сьогоднішньої статті, я звернувся до тих наших людей, які до рук не беруть та не хочуть брати українських книжок. Спеціально звертаюся до них і наприкінці її.

Свою байдужість, свою ігноранцію української книжки, ви, в один голос намагаєтесь пояснити тим, як я вже значив раніше, що вона, мовляв, нікому нічого не промовляє до серця, на нікого ніскільки не впливає. Дехто з вас додає ще, бодай на словах, про своє захоплення російською, польською, чи якоюсь іншою чужинською літературою. Отже, коротше кажучи, ви закидаєте українській літературі в цілому її, тільки на ваш особистий погляд, недосконалість.

Подібні твердження свідчать лише про одне — про вашу цілковиту неознайомленість з творами українських авторів. Хвалити Бога, наша українська література, не зважаючи на неможливо несприятливі умови для свого існування, переможно крокує вперед, знищуючи по дорозі безліч перепон, так добре зростає й розвивається, що викликає загальний подив в усьому культурному світі.

Ясна річ, прикладів впливу українських книжок на читачів можна наводити без кінця й краю, вони зовсім не обмежуються тільки тими, що я їх подав у цій статті. Іх є безліч. Українська книжка, можливо, як ніяка інша, дуже багато чого промовляє до серця людини, і то людини не тільки української.

Я тепер подав тільки два факти на відносну тему, що стосуються переважно однієї книги — «Сад Гетсиманський». Так обмежив себе тому, що все вищесказане ще дуже свіже в моїй пам'яті, а ще більше тому, що воно мало місце у нас, в Бразилії, тобто в безпосередньому засягові дій нашого часопису. Коли б хто з вас, нечитаючих українських книжок, захотів би особисто пересвідчитися у цілковитій вірогідності наведених тут прикладів — ласкаво прошу вдатися до мене по відповідні адреси. Їх легко розшукаєте в Сан Павлі. Коли при цьому ви ще купите й прочитаєте одну-дві чи й більше українських книжок, то буде зовсім добре, особливо для вас самих.

*

Тепер, кинемо на заторкнуту тут тему трохи ширший погляд.

Скільки від вас, знову ж таки переважно від тих, хто не цікавиться українською літературою, а то й старанно обминає її, можна почути нарікань на своїх дітей? Ви не раз говорите таке:

— І лихо мені з тими дітьми: дав їм життя в достатках (не бідували, як я), забезпечив їм освіту, спадщину лишу по собі непогану, а вони від усього нашого відійшли геть далеко, просто чужими мені стали...

А все це тому, що не самим хлібом живе людина. Ви про своїх дітей добре дбали тільки в площині матеріальній, однак зовсім занехали площину моральну, духову. І ваші діти, не жураччись завтрішнім днем, під оглядом морально-духовим пішли повним самопасом. Їх виховували й формували їхню свідомість низькопробні «жібі» («комікси», чи як там це вони називаються?), часто розкладові кінофільми, а там заполоняли їх невідповідні приятелі та зна-

3 діяльності АУТ в Ковентрі

Одним з головних завдань АУТ — пропагувати серед англійців та західного світу в цілому наші стремління до незалежності, пропагувати розвиток української культури з її довговічними традиціями та набувати прихильників серед англійського народу в підтримці нашої ідеї.

Не можна сказати, що завдання, які поставило перед собою АУТ, легкі до здійснення і що такі можна виконати на протязі короткого часу. Праця АУТ кропітлива і тяжка, потребує багато часу, терпіння та посвяти. Часом буває щось подібне до стрілки годинника, рух якої не зразу помітний. Тому не доводиться дивуватися, що серед нас трапляються люди, які часом песимістично дивляться на працю АУТ.

Сьогодні Україна знаходиться в кліщіх озброєного модерного зброю ворога і придрушена підкованим московським чоботом, а не пішононським лаптам, як дехто собі уявляє; сьогоднішня облудна політика Москви, політика «миру» та «коєкзистенції» знаходить серед західних політиків собі прихильників. В такий час нелегкою справою є шукати нам, українцям, серед чужинців прихильників та приятелів по нашій ідеї. Але ми шукаємо і знаходимо таких.

Добрі друзі ті, що пізнаються в біді. І ті друзі-приятелі, що ми знаходимо серед англійців, є наші щирі і добрі друзі.

Вже сім років провадить свою працю відділ АУТ в Ковентрі. До керівних органів відділу входять люди з різних політичних партій та угруповань, і, не дивлячись на це, в праці на зовнішньому відтинку, в праці виконання завдань, які стоять перед АУТ, завжди знаходять спільну мову. Невтомними працівниками відділу є капітан, учасник 2-ї світової війни М. Волворк, який, не дивлячись на своє підірване під час війни здоров'я, вкладає багато праці у відділ Т-ва. Його замісник п. Дюк та незмінний на протязі семи років секретар відділу п. Корицький. Почесним головою відділу є ген.-майор Гілтон, який по закінченню другої світової війни був на становищі військового аташе в Москві і своїми очима бачив дійсність московського комунізму. Ген.-майор Гілтон, об'їхавши Далекий Схід, добре ознайомлений з політикою та станом життя в азійських країнах. 9 жовтня м. р. перед українцями м. Ковентрі виступив дуже цінну доповідь на тему «Правдиві стремління комуністичного Китаю».

Ген.-майор Гілтон часто пише цікаві статті в англійській пресі, як рівно ж його статті друкуються на сторінках української преси, як ось в «УВ».

З нагоди свята української державності відділ АУТ 21. 1. ц. р. влаштував

йомі. Тож нема чого дивуватися, що згодом ви і ваші діти духово стали зовсім чужі один одному, що ваші нащадки забули або забувають від кого вони походять, які в них мусять бути обов'язки відносно народу й землі своїх батьків.

Коли б ви самі цікавилися українською літературою, то й дітям своїм спромоглися б дати належне виховання. Від українських казок, від простих дитячих оповідань, поступово привчили б їх до сприймання більш складніших речей — до творів з української побутової, історичної, ідейно-політичної і іншої тематики. При читанні таких книжок, у них би одночасно витворювалось і розуміння всієї української справи. Тоді не було б між вами і вашими дітьми духового відчуження, тоді, притаманні вашій психіці та вдачі інтереси й зацікавлення загально-громадського порядку, були б притаманні також і їм. Що це саме так, а не інакше, маємо досить підтверджуючих прикладів таки у нашому тут середовищі, в нашій таки спільноті на гостинній бразильській землі.

Візьміт під увагу ще одну справу. Ось вам у Курітібі, Сан Павлі, або якійсь іншій місцевості випало зустрітись з вишколеним комуністичним пропагандистом, чи з запамороченим добровільним симпатиком (інтелігентом «прогресистом») большевицької Росії. Самі знаєте, такого «добра» тут не бракує. Трохи з подібним типом посперечалися і відчули, як він загнав вас на слизке, загнав у глухий кут. Вам забракло аргументації, забракло переко-

святничий обід в одному з краєвих готелів м. Ковентрі. Репрезентантом від міської управи м. Ковентрі був присутній старший радник міста п. Стрінджер з дружиною.

У своєму виступі на тому святі заступник голови АУТ п. Дюк підкреслив, наприклад, що українці, замешкуючі в м. Ковентрі, мають нагоду користуватися з блага суспільної опіки нарівні з іншими націями, що замешкують на території Великобританії. Натомість нас охоплює великий жал, коли ми спостерігаємо життя в поневоленій Україні, де український народ безжалісно експлуатується російсько-комуністичним урядом Москви. «Я сподіваюся, — сказав на закінчення п. Дюк, — що наша співпраця з іншими народами буде тривати і ми всі разом будемо працювати для звільнення поневоленої України і для довготривалого миру в світі.»

Старший радник міста п. Стрінджер вітає українців за те, що вони зберігають свої традиції та взірцево провадять своє громадське життя.

Тост за діяльність АУТ проголосив п. Прескот (прибув з м. Бірментгам).

На тост п. Прескота дала відповідь панна Віра Річ, студентка університету, колишня секретарка централі АУТ. Вона зараз працює над перекладом на англійську мову творів Т. Г. Шевченка. В своїй промові Віра Річ сказала: що АУТ — є співпраця між двома народами та взаєморозуміння.

Проголошуючи тост за здоров'я голови АУТ п. Волворка, п. Корицький, між іншим, підкреслив, що легко знайти приятеля, коли сам багатий і сильний. Але коли сам бідний та безсилий, то нелегко знаходиться приятелі. Так було в часи Визвольних Змагань 1918-1920 років, коли молода українська держава стікала кров'ю в боротьбі за свою незалежність, коли епідемія тифу виривала тисячі воєнків з лав військ Української Народної Республіки. В той час Антанта відмовилася нам допомогти меджаментами, не кажучи вже про якусь підтримку у вигляді зброї. Коли б у той час ми мали декілька приятелів, подібних до п. Волворка, то сьогоднішня ситуація в світі була б багато іншою. Загроза нищівної водневої зброї сьогодні не висіла б над людством світу. П. Волворк був дуже зворушений словами п. Корицького, — запросив присутніх вставанням з місць та однохвилиною мовчанкою вшанувати пам'ять тих, що полягли в боротьбі за визволення української держави, згадати тих, що сьогодні томляться в концетраційних таборках далекого Сибіру.

На обіді було присутніх 80 душ, з яких більша половина була англійців. Дуже було прикро, що на такому святі

(Закінчення на 8-й сторінці)

лихих доказів у розмові. Тоді йдете радитися до більш тямуючої особи серед ваших приятелів чи знайомих, а то й безпосередньо зводите ту особу зі своїм опонентом.

Ви б се дуже легко могли почувати при подібних зустрічах, коли б систематично читали українську літературу. Вона вас належно озброїла б, збагатила б ваш світогляд, зробила б з вас непоборного в такого характеру дискусіях. Саме під цим оглядом, тобто в справі розторочення московсько-комуністичних підступів, українська література стоїть незрівнянно вище від всякої іншої літератури в світі. І годі, годі хтось та колісє її тут наздогнав. Затайте це собі дуже добре, затайте назавжди!

Кожна нормальна людина на нашій земній кулі хоче набути собі більше знань, хоче виробити в собі найкращі духово-морального порядку якості, хоче бачити себе всебічно досконалою живою істотою, хоче любити й пропагувати все їй рідне та близьке. Частіше розкривайте перед своїми очима українські книжки, то незабаром самі відчуєте, якими широкими кроками ви наблизитиметесь до всього цього.

Українська книжка — ваш перший друг і порадижник, в ній захована велика правда і наука для вас. Отож, не хештуйте нею, а швидше простягніть їй ширю свою руку. Тоді вона віддячить вам сторицею.

Ось що хотів я довести до відома тих наших людей, які стороняться української літератури. Кожному ж нашому читачеві, хто чимось допоможе мені в цьому — буду безмежно вдячний.»

Перелицьоване „Послання“

(З ЕМІГРАЦІЙНИХ БУДНІВ)

В своєму репортажі про Шевченківський ювілей в Сконторлі («УВ» ч. 17/1443 за 23. 4. 1961 р.) я пропустив ім'я п. П. Романіва, що читав на святі «Послання» Т. Шевченка. Дехто мені закидає, що я «злісним» замовчуванням виконавця показав партію (уредітвську) упередженість до інакомислячих.

Цією заміткою я хочу хоча частково направити нанесену мною «кривду» тим виконавцям, що мають жалі й імена яких я не згадав.

Дійсно, п. Романів «попрацював» досить над своїм виступом. Поперше, він переписав «Послання» і при цій нагоді дещо виправив Т. Шевченка, пристосувавши його, так би мовити, до «вимог часу». Під час його читання я зауважив два вітальних виправлення:

У Т. Шевченка написано:

»Отак то ви навчались у чужому краю!
Німець скаже: «Ви могли»
— Могли, могли, ..
За виправленням п. Романіва:
»Німець скаже: «Могли»
— Могли, могли, ..

З великим наголосом на «могили». Це зовсім викривлює зміст.

Але цю «друкарську» помилку можна ще вибачити, беручи під увагу, що найбільшими святощами серед українців є могили. . . підкреслити значення яких, очевидно, хотів і п. Романів. Однак друге виправлення жодного вибачення не може мати.

У Т. Шевченка:

«... І на Січі мудрий німець
Картопельку садить...»

Пан Романів вирішив, що тут Т. Шевченко помилився, бо найбільшим ворогом є москаль, і по ньому треба бити... і на здивування присутніх підкреслено виголосив:

«... мудрий москаль
Картопельку садить...»

Що знайшов мудрого в москаля п. Романів? Маю сумнів, що він сам дасть відповідь на це питання.

Чи не нагадує нам цей епізод відому українську комедію «Пошилися в дурні»?

Тепер семі бачите, чому я раніше про цей виступ промовчав.

С. ТЕЛЕВНИЙ

Коротко — з життя на чужині

В Нью-Йорку в дискусійному клубі «Круглого столу» відбулися дві доповіді з дискусією про «світовий конгрес вільних українців». До навіть у тих колах, які пропагують справу «світового конгресу», нема узгідненого погляду про характер і завдання конгресу. Дві доповіді в дискусійному клубі пролили дещо більше світла на це питання, бо обидва доповідачі, Дмитро Галичін і Степан Ріпецький, навітлювали його з двох різних становищ. Перший репрезентував погляд Українського Конгресового Комітету, який визначає, що «світовий конгрес» повинен мати маніфестаційний характер, щоб звернути увагу громадськості світу на українські справи. Другий доповідач був виразником тих кіл, які наголошують громадський характер конгресу. На його думку, конгрес повинен зайнятися проблемами виховання української молоді на чужині та справами української культури. В дискусії, якою керував Євген Стахів, взяли участь Юліан Ревай, Іван Кеддин-Рудницький, В. Новицький та Анатолій Гудовський. Всі дискусанти були однієї думки в наступному: справу «світового конгресу» треба основно обговорити в пресі і на громадських нарадах; конгрес не повинен мати маніфестаційного характеру, бо українці закордоном влаштовують маніфестацій в достатній кількості.

3 діяльності АУТ...

(Закінчення з 7-ї сторінки)

точному обді був відсутній голова Т-ва сприяння УНРаді інж. Пархоменко, не дивлячись на те, що був запрошений на таку врочистість.

23. 1. ц. р. місцева газета «Івнінг Телеграф» вмістила широкий репортаж про перебіг вечора під заголовком «Українці в Ковентрі відзначають день незалежності».

(Об —)

† Михайло ПАВЛЕНКО

З великим сумом повідомляємо рідних і знайомих, розсіяних по світі, українське громадянство, що 24. квітня 1961 р. на далекому австралійському континенті помер

Михайло ПАВЛЕНКО,

народжений 8. 12. 1906 р. в селі Комішанське, околиці Млигороду, Полтавщина — на Україні.

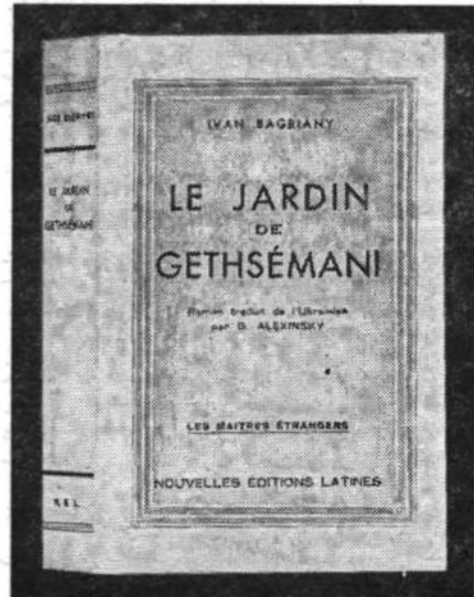
Покійний був активним членом Т-ва сприяння УНРаді і довголітнім передплатником «Українських вістей».

Похоронений Покійний за всіма звичаями та традиціями православних християн на цвинтарі Караката (Західна Австралія).

Всім українцям, що підтримували нас у тяжку годину морально, матеріально і духово, і всім, що супроводжували Покійного в останню подорож вічності, складаємо найсердешнішу подяку.

Нехай йому гостинна чужа земля буде легкою!

Горем прибиті: ДРУЖИНА і ДІТТИ Павлика

„САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ“ І. БАГРЯНОГО французькою мовою

Видання «Nouvelles Editions Latines» в серії «ЧУЖИНЕЦЬКІ МАЙСТРИ СЛОВА» («Les Maitres Etrangers»). Стор. 452. Переклад Г. АЛЕКСІНСЬКОГО.

До відома всіх наших читачів у Франції, Бельгії, в Канаді, в США, Англії й Австралії та інших країнах, які хотіли б придбати книгу «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ» французькою мовою, подаємо точну адресу, де вони можуть цю книгу придбати:

«Nouvelles Editions Latines»
1. Rue Palatine
Paris VI. — France

Вартість одного примірника — 12 фр. франків (нових), або 3 доларя, або 11 нім. марок. При гуртових закупках (більшої кількості примірників) — знижка 30%.

Найкраще ж книгу замовляти в місцевих книгарнях країни, де ви живете, подаючи назву книги та адресу видавництва.

Ця книга про трагедію людської особистості під советами й про її спротив режимові. Всі емігранти з ССРСР в такому виданні французькою мовою особливо зацікавлені.

А українські емігранти в усіх франкомовних країнах мусли б довести французькому видавцеві, що вони належать до висококультурного народу, купуючи видану ним українську книгу й поширюючи її. Цим вони також не тільки б підітримали честь української літератури, а й змагання нашого народу та всіх уярмлених в ССРСР націй до свободи. Чим більше світ знатиме про нас, тим ближче ми до мети.

Чи Ви вже придбали всім цікаву книгу:

А. ВИСОЧЕНКО

„НА ГЕНЕРАЛЬНІЙ ЛІНІЇ“

502 стор., ціна у Франції — 12 н. фр., закордоном — 4 дол.

- На цю книгу появилися вже численні відгуки, а рецензент журналу «Біблос» пише:
- »Автор — колишній мешканець ССРСР, тому й повість ця, як і майже всі інші його писання, мають своїми героями мешканців цього «раю», що в ній перебуває понад 200 мільйонів рабів. Повістевий жанр цієї книги такий переконливий, матеріал, зібраний автором, так приступно переданий, що кожний читач знайде там багато відомого, а ще більше невідомого, завжди свіжого, завжди цікавого. Ви навіть крізь сльози засмієтесь...»

Замовляти в діоску «Українського слова»:

- 3, rue du Sabot, Paris 6^e, France
- „La Parole Ukrainienne“.

Демонстративний Український Координаційний Центр + Головна Управа ОУРДП

Вже вийшла у Видавництві „Прометей“ книга „ВИБРАНІ ПРАЦІ“

що є збіркою публіцистичних статей і розвідок славного українського науковця-історика і громадсько-політичного діяча,

ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА НАШОЇ ДЕРЖАВИ Михайла Грушевського

Зібрав і упорядкував матеріали д-р Микола Галій,
мовна редакція та оформлення — Володимир ДОРОШЕНКО

Цю цінну книгу видано на відзначення 25-річчя з дня смерті нашого науковця, відомого в усьому культурному світі. Її повинен придбати кожен свідомий українець, що шанує нашу історію та її діячів!

Книгу надруковано гарним шрифтом на доброму папері (264 стор.), чепурно опрацьовано (тверда обкладинка); ціна — 4 дол. 50 ц.

Книга «Вибрані праці» буде окрасою домашньої бібліотеки.

Замовлення і гроші слати: PROMETEY PUBLISHING Co.
129 East 4th Street — New York 3, N.Y., USA.

Надіслані видання

«Люди такі, як ми», повість, Олег Лисяк, накладом Видавництва «Гомін України», Торонто, 1960 р., 348 стор.

«Всі тайни будуть відкриті», Петро Боднар, власним накладом, редакція і мовне виправлення д-ра Дмитра Куликівського, Клівленд-Мюнхен, 1960 р., 72 стор.

«Отаман Воля», повість для молоді, Леся Храплива, Українське Видавництво, Мюнхен, 1959 р., 272 стор.

«Збірник підпільних писань», П. Полтава, Видавництво «Український самостійник», Мюнхен, 1959 р., 304 стор.

Розшуки

Маліза Тимофія Григоровича, народженого 1905 р. в с. Н-Анастасовка, розшукує син.

Писати на

L. Kowanko, 240 Mc-Kean Str., Clifton Hill, Vic. Australia.

МАТРИМОНІЯЛЬНЕ

Українка, вдова років 43 познайомиться з українцем середньої або вищої освіти. Ціль — подружжя. Зголошення — до редакції «УВ» під «Весна».

Українські Вісті

Тижневик політики, культури і громадського життя
РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Адреса редакції й адміністрації
„UKRAINSKI WISTI“
Neu-Ulm/Donau, Schließfach 32

Місячна передплата «УВ» в Німеччині, включно з пересилкою, коштує 3.50 нм.

Увага, хворі, слабі, нервові!

Науково стверджено, що відомий лікувальний засіб

„KALEFLUID“

повертає рівновагу організмові і нервовій системі, відроджує силу й організм.

„Kalefluid“ — екстракт із життєдайних залоз тварин рекомендується приймати при загальному ослабленні, нервовій депресії, нервовій, артерійній і старечій нудозі, ослабленні пам'яті, безсонні і в деяких випадках при підвищеному тиску. Жінкам, крім вищеперелічених випадків, також під час переходового віку.

„Kalefluid“ — нагороджено 5-ма золотими медалями — в Парижі, Лондоні, Римі, Флоренції і Брюсселі.

„Kalefluid“ — сильний, випробований засіб для відбудови організму

Адреса виробництва і централі:

Laboratoires du Kalefluid, 66, Bd. Exelmans Paris 16, France.

AUSTRALIA: Mr. P. Miller 35, Balmoral Str. Blaktown N.S.W.

CANADA: Pharmacie Brunelle 5757 Boul., Monk Montreal

На жадання висилаються безкоштовно проспекти українською мовою.